Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Václav Drnovský

20 let bez okresní státní správy v České republice v historických souvislostech

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „20 let bez okresní státní správy v České republice v historických souvislostech“ vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 111 327 znaků včetně mezer.

Rád bych tímto ze srdce poděkoval paní doc. JUDr. Kateřině Frumarové, Ph.D., vedoucí katedry správního práva a finančního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, za její vedení mého výzkumu a diplomové práce, za veškeré její rady a pomoc a za sdílenou touhu přiblížit správní právo k tomu, jaké by mělo být.

Velké poděkování patří rovněž mé rodině, přátelům a známým za veškerou podporu, a zejména pak mé přítelkyni Natálce, za to, jak obrovskou je mi v životě oporou, inspirací a zdrojem nekonečné energie.

V Olomouci dne 1. 11. 2023

……

Václav Drnovský

Obsah

Obsah **3**

Úvod **5**

1 Historie okresní státní správy v českých zemích po roce 1848 do současnosti **7**

1. 1 Období rakouského císařství (1848 – 1918) 7

1.2 Změny za První republiky (1918 – 1938) 9

1.2.1 Župní zákon z roku 1920 – první snaha o reformu státní správy 9

1.2.2 Organizační zákon z roku 1927 10

1.3 Státní správa v období nesvobody (1938 – 1945) 11

1.4 Významné změny poválečného vývoje (1945 – 1989) 12

1.4.1 Období tzv. Třetí republiky (1945 – 1948) 12

1.4.2 Vývoj státní správy v letech 1948 – 1960 14

1.4.3 Vývoj správy v letech 1960 – 1989 15

1.5 Zrušení okresní státní správy v České republice po r. 1989 16

Vývoj v letech 1989 - 2000 16

Dovršení přeměny organizace státní správy v letech 2000 – 2002 17

2 Přerozdělení kompetencí okresních úřadů na poli státní správy **22**

2. 1 Krajské úřady 22

2. 2 Obecní úřady obcí s rozšířenou působností 24

2. 3 Obecní úřady obcí s pověřeným obecním úřadem 27

3 Zachování okresů v územně správním členění státu **29**

4 Přínosy a nevýhody smíšeného modelu výkonu veřejné správy **32**

4. 1 Výzkum v úřednické sféře 32

4. 2 Základní ekonomické údaje k reformě veřejné správy 39

4. 3 Důsledky zrušení okresních úřadů na příkladu Olomouckého kraje 44

Závěr 55

Seznam použitých zdrojů 57

Shrnutí (Abstract) 63

Seznam klíčových slov (List of keywords) 64

Úvod

Veřejnoprávní teoretici uvádějí, že třemi základními znaky státu jsou obyvatelstvo, území a moc.[1] Tento pomyslný trojúhelník se musí navzájem doplňovat a žádná složka nesmí chybět. Přednost i úskalí správního práva spočívají v tom, že se jej týkají všechny tři tyto složky, neboť ústavou zřízený stát musí mít moc, kterou by měl kde vykonávat a též pro koho a nad kým. Onou mocí je zde myšlena státní správa.

Dnem 1. ledna 2003 zakončily okresní úřady svou úlohu v hierarchii státní správy České republiky. Po 20 letech fungování smíšeného modelu veřejné správy již lze poměřit, zdali je současný model lépe vyhovující, nebo zdali měly být okresní úřady zachovány.

Výzkum této diplomové práce bude spojen i s historickými fakty a modely státní správy na území České republiky, přiblížením okresní státní správy od jejího vzniku r. 1848 až po její definitivní ukončení k 1. 1. 2003. Práce se rovněž zaměří na praktické aspekty z každodenního fungování státní správy.

Na konci výzkumu budou zodpovězeny následující otázky:

1. Jaké přínosy mělo zrušení okresní státní správy v ČR?
2. Jaké negativní dopady v oblasti veřejné správy mělo zrušení okresní státní správy v ČR?
3. Převažují v celkovém kontextu přínosy zrušení okresů nad zátěží pro aparát veřejné správy?

Publikace v první kapitole přibližujepřehled vývoje okresní státní správy na našem území až do samotného zrušení okresních úřadů. Po ní následuje kapitola, v níž jsou uvedeny příklady kompetencí z různých podoblastí správního práva, jež byly z okresních úřadů přerozdělovány na územně-samosprávné celky. Následuje exkurs do zákona o územně správním členění státu, kdy se poslední teoretická kapitola snaží poukázat na různé příklady zachování okresů jako územních jednotek v hierarchii různých státních odvětví. Poslední je pak kapitola analytická, která v sobě skrývá jednak vyjádření se k současné situaci od osob činných v úřední sféře, dále ekonomické zhodnocení současného modelu státní správy na okresní a krajské úrovni a nakonec menší případovou studii pro lepší uchopení poznatků v běžném životě.

[1] KLÍMA, Karel a kol. *Státověda*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 75

V diplomové práci jsou z vědeckých metod zpracování práce použity literární rešerše, analýza, komparace, syntéza a kvalitativní dotazníkové šetření (přestože otázky již byly předem určeny).

Téma práce jsem si vybral proto, že mne správní právo velmi baví a naplňuje a rád bych přispěl k lepšímu fungování naší země.

Věřím, že fungující státní správa a volba nejvhodnějšího způsobu její koncepce jsou nezanedbatelnými měřítky zdravého a prosperujícího státu. Tuto oblast je stále třeba zkoumat a snažit se hledat nejlepší varianty pro naši zem.

1 Historie okresní státní správy v českých zemích po roce 1848 do současnosti

1. 1 Období rakouského císařství (1848 – 1918)

Před rokem 1848 existoval v zemích rakouského císařství starý správní systém, který zde byl zakotven tereziánskými reformami. Při nich byly postátněny krajské úřady, jakožto druhá instance veřejné správy.[2] Rok 1848, známý jako rok revoluční, přinesl v českých zemích mnohé změny právě též v oblasti veřejné správy. Díky událostem tohoto roku zanikl po staletí fungující patrimonální (vrchnostenský) správní a soudní aparát.[3]

Během následujících let habsburská administrativa hledala nové formy organizace místní správy. V zemích Předlitavska se v 50. letech 19. století začala formovat tzv. dvojkolejná struktura veřejné správy,[4]při níž byla nově zavedena samospráva.[5]Rozhodující vliv v klíčových oblastech územní správy však měla státní správa (označovaná i jako politická správa, či zastarale zeměpanská).[6]

Okresy tvořily tzv. první instanci státní správy v rakouském císařství, a to na základě císařského nařízení č. 295/1849 ř.z. ze dne 26. června 1849. Při jejich vytváření se pamatovalo na to, aby se od sebe nelišily jak rozlohou, tak počtem obyvatel.[7]V následujících letech byly okresní úřady reformovány tak, že od r. 1855 došlo ke spojení soudnictví a správy vytvořením smíšených okresních úřadů[8], které soudní záležitosti převzaly na sebe.[9]Prosincová ústava z roku 1867 oddělila moc soudní zpět od moci správní. Z toho důvodu pozbyly smyslu smíšené okresní úřady a na základě zákona č. 44/1868 ř.z. byla opět zřízena okresní

[2]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 273
[3]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 252
[4]VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing, 2007, str. 121
[5]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 247
[6]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 252
[7]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 273
[8]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 401
[9]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 275

hejtmanství (jako po roce 1848), jakožto první instance státní správy. Správní obvod jim podléhající se nazýval politický okres.[10]

Postupem běhu času se pravomoci okresních hejtmanství zvětšovaly spolu s rozsahem jejich působnosti. Základní pravomocí byl dohled nad orgány samosprávy, kterýse dělil na tři úseky, a to na dohled nad zákonností opatření, nad hospodařením a nad výkonem přenesené působnosti.[11] Důležitá byla i organizace a dozor u voleb do říšské rady a zemských sněmů. S tím bylo spojeno vydávání legitimačních listů a vyslání okresního komisaře k volbám.[12]

V čele okresu stál okresní hejtman, který musel mít právnické vzdělání a měl k sobě k dispozici odborný úřednický personál, např. okresní zřízenci, sekretáři, komisaři aj.[13]Hejtman nesl plnou odpovědnost za chod okresu, přestože přenášel svou odpovědnost na sobě podřízené úředníky. Systém však byl postaven na principu jednoho odpovědného úředníka, neboť v rakouské státní správě takto neexistovala kolektivní odpovědnost ani kolektivní rozhodování. Na okresních hejtmanstvích postupně narůstal počet funkcí a tedy i počet úředníků.[14]

Okresní hejtmani měli široké povinnosti, mezi něž patřilo starat se o bezpečnost, veřejný pořádek a pokoj v rámci jejich správního obvodu, dále museli dbát na vyhlašování a provádění zákonů, měli na starost evidenci obyvatelstva, statistickou evidenci. Jejich povinnosti a pravomoci byly svázány i s různými odvětvími chodu státu. Museli pomáhat armádě s přípřeží, při doplňování stravování a s ubytováním vojska. V civilních záležitostech pak dohlíželi nad obecní, církevní a školskou správou a rovněž nad nadačními záležitostmi, pečovali o hranice, udržování silnic a vodních cest. V neposlední řadě obstarávali zemědělské záležitosti, dozorovali spolky, tisk a shromáždění a sestavovali seznam porotců a další.[15]

Státní správa mohla vykonávat tzv. právo dohlédací, v případě, že obecní samosprávné orgány překročily meze své působnosti a tím porušily zákon. Okresní hejtman měl právo zastavit účinnost usnesení zastupitelstva obce, popř. rozpustit obecní zastupitelstvo, pokud by

[10]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 401
[11]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 258
[12]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 402
[13]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 248
[14]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 402
[15]Tamtéž, str. 400

trvale porušovalo zákony svými usneseními. Rovněž směl rozhodnout v případě porušení zákona nebo při jeho chybném vyložení obecním zastupitelstvem.[16]

V soustavě státní správy můžeme zmínit i vazbu okresů na další jednotlivé územněsprávní celky. Nejvyššími správními útvary byly země[17], které fungovaly s okresy až do konce monarchie v roce 1918. Již po staletí fungovaly kraje, které posléze zaujaly místo mezi zeměmi a okresy.[18] V období změn po r. 1848 však již neměly dlouhé trvání, neboť byly v roce 1862 zrušeny.[19] Pod okresy pak začaly fungovat obce, jakožto samosprávné celky, avšak z této doby pochází také jejich úloha ve státní správě na poli přenesené příslušnosti, jak ji známe dodnes.[20]

1.2 Změny za První republiky (1918 – 1938)

Rok 1918 přináší nové časy nejen pro naši zemi a národ, ale i spoustu starostí s uspořádáním státní správy nově vzniklého státu. Jednalo se o jeden ze spěšných klíčových úkolů, avšak bylo nemožné odstranit vše rakouské ze dne na den. Z toho důvodu byla recepčním zákonem z roku 1918 zajištěna kontinuita s rakouskou a uherskou správní organizací.[21]

1.2.1 Župní zákon z roku 1920 – první snaha o reformu státní správy

Státní správa trpěla zachovalou rakouskou dvojkolejností, tížilo ji množství předpisů, dvojí legislativa říšská a zemská a přílišná nákladnost.Již v roce 1918 se proto začalo s přípravou správní reformy, která měla zejména odstranit kritizovanou dvojkolejnost státní správy.[22] V této době zůstaly zachovány okresní úřady.[23]

V roce 1920 byl společně s novou československou ústavou vydán zákon č. 126/1920 Sb., o župních a okresních úřadech (župní zákon). Jako základ správní organizace určil

[16]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 414
[17]Tamtéž, str. 403
[18]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 254
[19]MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993, str. 403
[20]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 253
[21] Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
[22]KADLECOVÁ, Marta a kol. *Československé dějiny státu a práva (1918 - 1945)*. Brno: Doplněk, 1991, str. 54
[23]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 351

župy.[24]Župní zákon počítal se zachováním okresních úřadů, jakožto nižší instancí veřejné správy. Kompetence okresního úřadu měly být rozděleny mezi státní okresní úřady jako takové a dále pak určené obce, tzv. komunální okresní úřady. V českých zemích se jednalo o města se zvláštním statutem.U každého okresního úřadu měl být vytvořen okresní výbor. Okres měl navenek zastupovat okresní náčelník, který měl stát i v čele okresních orgánů, svolávat schůze okresního výboru a dohlížet na dodržování zákonnosti.[25]

Zákon umožňoval spojení několika okresů do svazů, kterých byly dva druhy. Prvním chápáním pojmu byly svazy ke společnému provádění podniků pro výrobu a rozvod elektrické energie, tzv. elektrárenské okresní svazy. Druhou možností byly svazy pro jiné úkoly náležející do působnosti okresů. Elektrárenské svazy však mohly zahrnovat okresy i z několika žup.[26]

Ačkoli župní zákon předpokládal rozsáhlou reorganizaci veřejné správy, měl již při své přípravě četné řady odpůrců. Bylo jasné, že po přijetí zákona bude třeba přijmout spoustu prováděcích předpisů, například ohledně služebního postavení okresních náčelníků, stanovení počtu potřebného personálu úřadů a vydání mnoha jednacích řádů pro všechny zákonem zmíněné orgány okresních úřadů. Rovněž se pro účely tohoto zákona musely vytvořit nové volební zákony apod.[27] Zákon měla uvést do účinnosti vláda nařízením. To však bylo několikrát oddalováno, až byl nakonec zákon v roce 1923 nedůsledně zaveden pouze na Slovensku a v českých zemích nebyl realizován vůbec.[28]

1.2.2 Organizační zákon z roku 1927

Po částečné realizaci župního zákona zůstala v českých zemích stará správní organizace. Nadále se tedy hledal způsob konečného řešení správní reformy. Snahy vyústily v přijetí zákona č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy, známý jako organizační zákon. Přestože byl zákon přijat ve formě novely župního zákona, jeho obsah župní zákon zcela negoval, neboť obnovoval zemský princip.[29]

První instancí státní správy byla okresní hejtmanství v čele s okresním hejtmanem (náčelníkem). Okresní hejtman měl dvojroli v podobě přednosty okresního úřadu a zároveň

[24]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 306
[25]Tamtéž, str. 307
[26]KADLECOVÁ, Marta a kol. *Československé dějiny státu a práva (1918 - 1945)*. Brno: Doplněk, 1991, str. 56
[27]VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing, 2007, str. 181
[28]KADLECOVÁ, Marta a kol. *Československé dějiny státu a práva (1918 - 1945)*. Brno: Doplněk, 1991, str. 57-58
[29]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 309

předsedy okresního zastupitelstva.[30] Byl jmenován ministrem vnitra. Mezi jeho povinnosti patřilo dohlížení na bezpečnost, veřejný pořádek a mravnost v okrese, dále řízení okresního úřadu a předsedání okresnímu zastupitelstvu, okresnímu výboru a kolektivním orgánům. Ustavování, kompetence a vztahy podřízenosti zde byly na základě stejných pravidel, která platila pro kolektivní orgány zemské.[31] V tomto duchu kráčela státní správa První republiky až k pověstnému Mnichovu, který se stal jednou z největších proher naší země v novodobé historii.

1.3 Státní správa v období nesvobody (1938 – 1945)

Podpisem Mnichovské dohody dne 30. září 1938 začíná pro Československou republiku dlouhé období nesvobody a necelistvosti, která byla odstraněna až na konci 2. světové války. Mnichovské dohodě byla později přiznána právní nulita a náš právní řád vyřešil léta německé okupace tím, že deklarovalprávním aktům vydaným na našem území od 30. září 1938 do 4. května 1945 právní nulitu. Přesto však nelze vymazat změny státní správy, které se u nás za tuto dobu staly.

V období tzv. Druhé republiky, se zmenšil počet okresních úřadů.[32]Při okupaci Sudet se stávalo, že Němci zabrali sídelní město okresního úřadu, ale některé části území pod něj spadající patřily stále Československu. Tato území proto byla přidělena pod správu nejbližšího okresního úřadu.[33]

Po vytvoření Protektorátu u nás byly zavedeny dva různé druhy úřadů. Orgány říšské měly rozhodující postavení, vedle nich pak koexistovaly orgány autonomní, které byly považovány za pomyslné loutky sloužící zájmům Říše a byly podřízeny říšskému protektorovi.[34] Okresní úřady zůstaly zachovány, dosavadní principy jejich činnosti a mechanismus vztahů mezi jejich součástmi se však rychle začal měnit. Němci zamýšleli úplné odstranění volených zastupitelstev a převedení jejich práce na byrokratické složky příslušných stupňů. Současně s tím se správa dostávala pod kontrolu a řízení říšských správních orgánů.Jednotkou německé správy se stal tzv. oberlandrát, který měl v čele stejnojmenného

[30]KADLECOVÁ, Marta a kol. *Československé dějiny státu a práva (1918 - 1945)*. Brno: Doplněk, 1991, str. 60
[31]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 396
[32]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 353
[33]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 337
[34]Tamtéž, str. 344

úředníka, jenž byl považován za inspektora říšského protektora, později německého státního ministra. Dohlížely mimo jiné na okresní hejtmany.[35]

Významná změna se ve veřejné správě Protektorátu uskutečnila s příchodem zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který posílil přímý vliv nacistů na správu nařízením ze dne 23. května 1942, jímž zavedl tzv. instituci správy z příkazu Říše. Díky tomu mohla Říše vzít do své správy jednotlivá správní odvětví a delegovat k vyřízení těchto záležitostí úřady autonomní správy, které je vykonávaly jako agendu z příkazu Říše. V praxi pak byly tyto úřady označovány jako „okresní hejtman – správa z příkazu Říše". Navíc k vykonávání této agendy byly k politickým úřadům delegovány osoby německé národnosti, což ve výsledku znamenalo, že úřady byly vedené Němci. Heydrich tímto opatřením zničil veškeré zbytky autonomie těchto úřadů, neboť jejich funkce i personální obsazení byly znaky toho, že se tyto úřady staly součástí fašistického aparátu.[36]Heydrich následně v rámci své správní reformy zrušil oberlandráty,neboť poněmčením autonomní správy v Protektorátu se tyto úřady staly zbytečnými.[37]

1.4 Významné změny poválečného vývoje (1945 – 1989)

Dne 8. května 1945 končí 2. světová válka a české země jsou osvobozeny z rukou nacistů. Během prvních tří poválečných let se v českých zemích kompletně změnila státní správa. Tyto změny však byly přípravou na mnohem delší období, které brzy zarazilo naděje na dobré vyhlídky v následujících poválečných letech a ovlivnilo vývoj naší země na dalších 40 let.

1.4.1 Období tzv. Třetí republiky (1945 – 1948)

Klíčovou úlohu při obnově státní správy v poválečném Československu sehrály tzv. národní výbory, jejichž vytváření předpokládal rámcový ústavní dekret prezidenta republiky ze 4. prosince 1944 o národních výborech a Prozatímním Národním shromáždění č. 18 Úředního věstníku.Národní výbory převzaly pravomoci, které vykonávaly úřady jim předcházející. Státní správa a samospráva byly sloučeny pod jednu správní instituci.Kde

[35]MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003, str. 471-472
[36]VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing, 2007, str. 203
[37]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 349

nemohl být místní, popř. okresní národní výbor zřízen, zejména v důsledku správy míst s většinou státně nespolehlivého obyvatelstva, byly vytvářeny tzv. správní komise.[38]Dne 7. srpna 1945 vydala vláda nařízení č. 44/1945 Sb., kterým podřídila okresní národní výbory zemským národním výborům. Orgánem okresních národních výborů byla rada.[39]

Již od svého vzniku plnily národní výbory řadu kompetencí. Významným úkolem byla očista od zrádců a kolaborantů. Vybíraly a navrhovaly osoby, které zastávaly funkci soudců z lidu, žalobců a zapisovatelů na lidových soudech. Zároveň v českých zemích i přímo stíhaly méně závažné trestné činy zrádců a kolaborantů. V souvislosti s tím řešily i národnostní otázku, do níž spadala organizace odsunu Němců, zajišťování osídlování pohraničí, vydávání osvědčení o národní a státní způsobilosti a další.[40]

Mezi další úkoly národních výborů patřila evidence obyvatelstva, věci státního občanství, spolkové, shromažďovací, tiskové záležitosti, dohlížely na živnostenské podnikání, školství, sociální a zdravotní péči. Rovněž měly na starost konfiskaci majetku Němců, Maďarů a kolaborantů, neboť ve věcech poválečného politického vývoje měly velký vliv. V souvislosti s tím dohlížely na odevzdání válečného materiálu, evidovaly válečné škody a nahrazovaly je, účastnily se regulace pracovních sil.[41] Národním výborům byly podřízeny jednotlivé stupně nově vznikajícího Sboru národní bezpečnosti.[42] Aktivní práci odvedly též v oblasti kulturní, kde očišťovaly kulturní život a činily kroky pro jeho opětovnou demokratizaci.[43]

Jednou z hlavních zásad řešení veškerého právního pořádku byl ústavní dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úředního věstníku o obnovení právního pořádku ze dne 3. srpna 1944. Dle něj zůstaly v platnosti všechny právní předpisy vydané do 29. září 1938. Předpisy vydané v období nesvobody (30. září 1938 – 4. května 1945) neměly být nadále součástí československého právo řádu, avšak bylo možné je po přechodnou dobu používat, jestliže neodporovaly ústavě.[44] V návaznosti na to byla územní organizace zemí, okresů a obcí obnovena dekretem prezidenta republiky č. 121/1945 Sb., ze dne 27. října 1945, a to v zásadě

[38]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 51-52
[39]Tamtéž, str. 54
[40]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 393
[41]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 445
[42]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 53
[43]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 394
[44]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 432

ke stavu k 29. září 1938. Sídla okresních národních výborů se shodovala se sídly okresních úřadů. Dekret zavedl pojem „správní okresy“.[45]

Předseda okresního národního výboru zastupoval okres navenek, svolával a řídil schůze pléna, předsednictva a rady. Služebně byl představený zaměstnanců. Okresní národní výbory měly své referenty, kteří připravovali jednání rady a byli jejími členy. Národní výbory byly stále více zapojovány do politických reforem KSČ, např. po roce 1947 se podílely na přípravě pozemkové reformy a provedení zemědělských zákonů. Měly za úkol zachování veřejného pořádku a vyřizování trestně-správní agendy. V tomto duchu spolupracovaly se Sborem národní bezpečnosti. Následně přibyly další kompetence, jakožto rozhodování o živnostech či obchodu i kontrola cen. Rovněž měly za úkol potírat černý obchod.[46]

1.4.2 Vývoj státní správy v letech 1948 – 1960

Konečné zakotvení národních výborů v organizaci správního zřízení učinila Ústava z 9. května 1948 v ust. § 123. Byly vytvořeny výbory místní, okresní a krajské.[47]V návaznosti na tom se provedla reorganizace okresů.[48]

Činnost okresních národních výborů upravovalo vládní nařízení č. 139/1949 Sb., o organisaci lidové správy v okresech. Tyto instituce byly organizovány na principu krajských národních výborů.[49] Byla zrušena statutární města. Orgány okresního národního výboru byly identické s krajskými.Plénum určovalo politiku okresu, směr činnosti, schvalovalo dlouhodobý plán výstavby okresu a plán úkolů a mělo mnoho dalších kompetencí. Rada, tvořená předsedou, jeho náměstkem a referenty, řídila veškerou činnost okresního národního výboru.Předseda okresního národního výboru reprezentoval úřad a stál v čele všech zaměstnanců příslušného národního výboru, předsedal zasedáním pléna a rady. Výbory měly referáty, ve kterých pracovali úředníci, v čele každého referátu byl referent.Komise pak byly orgánem poradním a iniciativním.Posledním orgánem byl okresní tajemník, který pomáhal předsedovi okresního národního výboru při výkonu jeho působnosti.Na počátku 50. let přešla spousta kompetencí okresních národních výborů na jiné orgány, např. řízení Sboru národní bezpečnosti. Mnohé kompetence však byly okresním národním výborům přiděleny, např.

[45]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 54
[46]Tamtéž, str. 93-96
[47]Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky, § 123
[48]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 447
[49]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 528

agenda lesní, stavební, veterinární, statistická služba, tělovýchovné záležitosti, požární dozor a správa okresních archivů.[50]

Národní výbory měly od roku 1954 novou strukturu svých orgánů, mezi něž patřilo plenární zasedání, rada, odbory a správy rady národního výboru, plánovací komise, stálé komise, výbory tělesné výchovy a sportu. Novým orgánem byly stálé komise národních výborů, které byly zřizovány pro jednotlivé pracovní úseky a byly pomocnými orgány bez rozhodovací pravomoci. Měly kontrolně iniciativní charakter. Naproti tomu byl zrušen referentský systém. Místo nich byly zřízeny odbory, v jejichž čele byl úředník označovaný jako vedoucí.[51]

1.4.3 Vývoj správy v letech 1960 – 1989

Kýžená reforma veřejné správy začala zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu.[52] V této době se již připravovala nová československá ústava. Ještě před jejím schválením vzešel z reformních snah zákon č. 65/1960 Sb., o národních výborech. Soustavu národních výborů tvořily krajské, okresní a v obcích místní či městské národní výbory.[53]

Okresní národní výbory představovaly nejdůležitější stupeň soustavy národních výborů. Řídily činnost místních a městských národních výborů, vykonávaly veřejnou správu ve všech jejích oborech, pomáhaly při úkolech obrany státu, pečovaly o veřejný pořádek a rozhodovaly o právech a povinnostech občanů, měly na starost bezpečnost a zdraví obyvatel svého územního obvodu, řídily hospodářství a kulturu, zajišťovaly průmyslnou a zemědělskou výrobu.Kompetence a povinnost národních výborů se rozrůstaly do takových rozpětí, že časem již nebylo možné takovou míru unést. Jednalo se zejména o kompetence v oblasti hospodářské správy. Okruh hospodářství řízeného národními výbory byl proto postupně redukován a vytvořily se samostatné orgány pro dané účely fungující.Orgány národních výborů byly rovněž zredukovány. Od roku 1960 měly plenární zasedání, radu, komise a odbory. Byla posílena úloha a pravomoci volených, laických složek národního výboru, které se měly stát výkonnými, rozhodujícími a pracovními orgány na základě prohlubování zlidovění veřejné správy.[54]

---

[50]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 283-287
[51]Tamtéž, str. 293-297
[52]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 450-451
[53]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 530
[54]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 373-375

Špatné fungování veřejné správy bylo příčinou nespokojenosti a přijetím zákona č. 69/1967 Sb., o národních výborech. Nová právní úprava vydržela až do roku 1990.[55]Nový zákon o národních výborech rozlišoval samostatnou a ostatní působnost.[56]

1.5 Zrušení okresní státní správy v České republice po r. 1989

Vývoj v letech 1989 - 2000

S obnovením demokracie v Československu přišla i nutnost nové reformy veřejné správy. Ihned po změně režimu se začalo s diskuzí ohledně nové podoby organizace státní správy. Národní výbory, jakožto základní komunistický prvek v držbě státní moci, byly zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích, zrušeny.[57] Nedlouho poté byl přijat zákon České národní rady č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících. Tyto úřady vykonávaly pouze státní správu.[58]

V čele okresního úřadu stál přednosta jmenovaný vládou. Tyto úřady převzaly většinu kompetencí ve státní správě od okresních národních výborů.[59] Výčet kompetencí byl dán v ustanovení § 5 zákona o okresních úřadech z roku 1990. Úřady vykonávaly státní správu svěřenou jim zvláštními zákony, přezkoumávaly hospodaření obce, byly-li o to požádány, přezkoumávaly rozhodnutí obcí ve správním řízení, kontrolovaly činnost pověřených obecních úřadů v jejich přenesené působnosti, stanovily výši náhrady obcím v souvislosti s výkonem přenesené působnosti, plnily úkoly spojené s mobilizační přípravou státu a s civilní obranou, stanovovaly pověřeným obecním úřadům jejich obvody tak, aby každá obec do nějakého obvodu patřila a také řídily v souladu s právními předpisy rozpočtové a příspěvkové organizace zařízené ke dni 23. listopadu 1990 okresními a krajskými národními výbory, nejednalo-li se o zákonnou výjimku.[60]

Okresní úřady rovněž měly na starost přípravu havarijního plánu v případě živelných pohrom a v souvislosti s tím i odpovědnost za materiální připravenost na takové situace. Přednosta měl zároveň právo vyhlásit pro území okresu nebo jeho část stav ohrožení. V rámci

[55]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 451
[56]KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008, str. 381
[57]VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 531
[58]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 481
[59]Tamtéž, str. 481
[60] Zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ustanovení § 5 odst. 1

toho mohl přednosta uložit fyzickým nebo právnickým osobám, správním úřadům a obcím poskytnout osobní a věcnou pomoc při odstraňování následků, nestanovil-li zákon jinak.[61]

Právní úpravu obcí obsahoval zákon č. 367/1990 Sb., který obcím stanovil samostatnou i přenesenou působnost. V ustanovení § 22 byla přenesená působnost vymezena. Jednalo se o ty kompetence, které dříve dle zvláštních zákonů vykonávaly místní národní výbory. Kompetence mohly být obcím přiděleny i dalšími zvláštními zákony.[62]

Po prvotní změně státní správy probíhaly diskuze o jejím dalším vývoji v rámci ucelené reformy. Do obsáhlých diskuzí však mnohdy zasahovala politika, a tak se řešení oddalovalo. Přestože se u nás počítalo se zavedením tzv. vyšších územně samosprávných celků, nebylo to na začátku 90. let nikde explicitně vyjádřeno v žádném právním předpise.[63]Prvním krokem k vytvoření nových územních samosprávných celků bylo jejich zakotvení v čl. 99 a násl. Ústavy ČR. Zmatečné však bylo, že Ústava pojednávala o obcích a následně o krajích, které však zřízeny nebyly a rovněž opominula okresy, které naproti tomu stále fungovaly.[64]

Teprve po pěti letech byl přijat ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků.[65]Bylo vytvořeno 14 krajů tak, jak je známe dnes. Ústavní zákon vymezoval území krajů přidělením jednotlivých okresů do jejich působnosti i s jejich územími. Hranice krajů je možno měnit pouze ústavním zákonem.[66] Přesto však kraje ihned po svém ustanovení nezaujaly funkční místo v organizaci státní správy, neboť datum jejich realizace bylo ústavním zákonem určeno na 1. 1. 2000.

Dovršení přeměny organizace státní správy v letech 2000 – 2002

V období let 2000-2002 dochází k druhé fázi reformy veřejné správy v České republice. Po většinu času příprav vzniku krajské samosprávy však nebylo počítáno s tím, že by okresní úřady byly zrušeny. Tato otázka posléze vyvolala v praxi velké diskuze, jež byly umocňovány připomínkou účelnosti, vhodnosti a popř. i „lokalizační citlivostí“ tohoto

[61] Zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících, ustanovení § 5 odst. 2 až 4
[62] Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ustanovení § 22
[63]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 192
[64] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 99 a násl.
[65]JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, str. 481
[66] Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, čl. 1 až 3

záměru. Bylo třeba následně řešit problém s tím, jak rozdělit mezi kraje a obce veškeré povinnosti okresních úřadů.[67]

Ústavní zákon z roku 1997 zakotvil účinnost zřízení krajských samospráv od 1. ledna 2000. Stále však neexistoval právní předpis, který by krajům „vdechl život". Proto byl přijat zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, který kompetence krajů upřesňoval, jak v samostatné, tak i přenesené působnosti.[68]Bylo však samozřejmé, že kompetence budou přidávány i následnými novelizacemi právních předpisů upravujících režimy na jednotlivých úsecích veřejné správy.[69] Muselo rovněž dojít i k jisté míře modifikace zákona o obcích, kde se zákonodárce rozhodl spolu se zákonem o krajích vydat nový zákon o obcích č. 128/2000 Sb., v němž byla také upravena jak samostatná, tak i přenesená působnost.[7071]Zvláštní zákonné řešení bylo též přijato pro postavení hlavního města Prahy.[72]

Na poslední období okresů se ještě jednou změnila jejich právní úprava přijetím zákona č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech. Ustanovení § 44 stanovilo, že platnost tohoto zákona skončí posledním dnem kalendářního roku, v němž uplynou dvě léta od konání prvních voleb do zastupitelstev krajů.[7374]Ustanovení § 8 a násl. pak stanovila působnost a kompetence okresních úřadů. Nad rámec toho, co měly stanovit zvláštní zákony, měly okresní úřady přezkoumávat rozhodnutí orgánů obcí a rozhodnutí pověřených obecních úřadů, nestanovil-li zákon jinak, dále dozorovaly činnost orgánů obcí a ukládaly jim opatření k odstranění zjištěných nedostatků a pokuty, pokud tak zákon stanovil. Okresy poskytovaly obcím odbornou pomoc při výkonu státní správy a přezkoumávaly jejich hospodaření dle zvláštního právního předpisu, pokud obec okresní úřad o tuto činnost požádala. Okresní úřad řídil a rušil právnické osoby a organizační složky, které řídil a plnil řadu dalších úkolů stanovených zákonem. Prováděl finanční kontrolu u obcí a jimi zřízených organizací dle zvláštního právního předpisu.[75]

Okresní úřad se při výkonu své pravomoci řídil zákony, popř. jinými právními předpisy, vydával-li nařízení, nebo rozhodoval-li o právech a povinnostech fyzických či

[67]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 195-196
[68] Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (krajské zřízení), ustanovení § 14 až § 30
[69]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 195
[70]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 195
[71] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (obecní zřízení), ustanovení § 27 až § 66d
[72] Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze, ustanovení § 1 odst. 1
[73] Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, ustanovení § 44
[74] Stalo se tak ke dni 31. prosince 2002.
[75] Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, ustanovení § 8 až § 9

právnických osob. V ostatních případech se řídil usneseními vlády a směrnicemi ústředních správních úřadů (ty však musely být vyhlášeny ve Věstníku vlády pro krajské úřady, okresní úřady a orgány obcí). Pokud zákon nestanovil jinak, vykonávaly působnost ve městech Brno, Ostrava a Plzeň orgány měst, popřípadě městských obvodů.

V čele okresního úřadu stál přednosta, který byl zodpovědný za jeho chod. Byl jmenován vládou na návrh ministra vnitra. Byl statutárním orgánem zaměstnavatele podle zákona č. 65/1965 Sb., zákoníku práce.[7677] Přednosta měl svého zástupce, kterého mohl jmenovat i odvolávat. Funkce obou byla neslučitelná s funkcí parlamentáře či jinou funkcí ve veřejné správě, dále s funkcí člena zastupitelstva územně samosprávného celku, nesměl být členem politické strany či hnutí. Rovněž nesměl figurovat v řídících ani kontrolních orgánech právnických osob. Zakázanou měli výdělečnou činnost, kromě správy vlastního majetku. Nejednalo-li se o činnost podnikatelskou, měli povolenou činnost vědeckou, pedagogickou, literární, publicistickou a uměleckou. Tyto druhy činností však nesměly snižovat vážnost jeho osoby a ohrožovat nezávislost a nestrannost okresního úřadu. Vláda jej odvolala, byl-li odsouzen za trestný čin nebo byla omezena jeho způsobilost k právním úkonům soudem. Taktéž měl přednosta odvolací povinnost vůči svému zástupci.[78]

Okresní úřad se členil na referáty, které měly rovné postavení a mohly se navíc dělit na oddělení. V jejich čele byli vedoucí.[79] Některé činnosti stanovené prováděcím právním předpisem směli vykonávat pouze zaměstnanci, kteří prokázali zvláštní odbornou způsobilost.[80]

Přednosta stanovil organizační strukturu okresního úřadu, měl-li to schváleno Ministerstvem vnitra, vydával organizační řád pro úřad, podepisoval jeho nařízení, stanovoval rozpočet úřadu, jmenoval a odvolával vedoucí referátů, mohl zřídit i zvláštní orgány a jmenovat jejich předsedy a členy. Dále jmenoval či odvolával vedoucí zaměstnance příspěvkových organizací a organizačních složek okresního úřadu aj.[81]

V roce 2002 bylo v souvislosti s přeměnou organizace státní správy přijato množství dalších předpisů, bez kterých by krajská samospráva těžko mohla fungovat. Jednalo se o:

- zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů,

[76] Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 308/2006 Sb.
[77] Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, ustanovení § 12
[78] Tamtéž, ustanovení § 12 až § 14
[79] Tamtéž, ustanovení § 18
[80] Tamtéž, ustanovení § 20 a násl.
[81] Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech, ustanovení § 15 odst. 1

- zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze,
- zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích,
- zákon č. 220/2000 Sb., o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích,
- zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní),
- zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje,
- zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.[82]

Smíšený model veřejné správy, který byl u nás uplatněn, musel převést kompetence okresních úřadů na jiné instituce státní správy. Pro tento účel byl diferencován výkon přenesené působnosti obcí, jejichž pojetí bylo v tomto případě rozděleno do tří „pověřenostních" kategorií. První z nich se týkala obcí s „běžnými" obecními úřady. Druhá byla pro obce s již dříve známými „pověřenými úřady" (dnes se setkáváme i s pojmem obce II. stupně či úrovně). Nakonec byla vytvořena nová III. úroveň a to obce s rozšířenou působností, do jejichž působnosti posléze přešel největší díl kompetencí později zrušených okresních úřadů.[83]

Následně byly přijaty právní předpisy, které upřesňovaly správní území spadající pod obce II. a III. stupně. Jednalo se o zákon č. 314/2002 Sb.[84], jehož důvodová zpráva podrobně vysvětluje celý proces uvažování o reformě veřejné správy[85],a o vyhlášku ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb.[86]

---

[82]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 193-194

[83] Jak ale uvádí Průcha, označení I., II. a III. stupně, či jiné podobné ekvivalenty, jsou nesprávného rázu, neboť vztahy mezi obcemi nejsou zavedeny na principu úrovní, kdy by měly mezi sebou nadřízenost a podřízenost. Naopak se jedná o rovné vztahy, kde rozdílem jsou pouze míry kompetencí k výkonu agendy státní správy, jež jim ukládají zákony. in: PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 197

[84] Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem, ve znění pozdějších předpisů

[85] Důvodová zpráva k zákonu č. 314/2002 Sb., obecná část, str. 1.

[86] Vyhláška ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění zákona č. 388/2015 Sb.

Ke dni 1. ledna 2003 byla ukončena činnost okresních úřadů. Na jejich místo nastoupil systém třech pověřenostních kategorií obcí společně s krajskou státní správou. Lze konstatovat, že dle rozdělení kompetencí se druhá fáze reformy dotkla více obcí než krajů.[87] Zde se však nabízí otázka, zdali toto řešení nebylo v přímém rozporu s dosavadními poznatky a přesvědčeními správní vědy, neboť jak uvádí pan prof. Průcha, obec „dělá“ obcí právě samostatná působnost, ke které však byla obcím nabalena značná část působnosti přenesené.[88] Stát se tímto krokem navíc připravil o své institucionální postavení v rámci všeobecné státní správy, neboť je nyní představována výlučně organizací územní samosprávy[89] a stát by mohl mít problém s pružným řešením jistých důležitých, ne-li vážných modelových situací.

[87]PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012, str. 195
[88] Tamtéž, str. 197
[89] Tamtéž, str. 196

2 Přerozdělení kompetencí okresních úřadů na poli státní správy

Výčet kompetencí okresních úřadů byl velmi rozsáhlý. Tyto úkoly přešly na obecní a krajské úřady. Právní předpisy byly od té doby mnohokrát novelizovány a některé z těchto povinností již územně-samosprávným celkům nenáleží nebo byly zrušeny zákony dané kompetence obsahující. V platné legislativě však najdeme stále spoustu těch, které jsou bývalou agendou okresních úřadů. Pro rozsáhlost právní úpravy je následující výčet pouze příkladný.

2. 1 Krajské úřady

Jedním ze základních přenosů kompetencí byla změna kontroly přenesené působnosti obcí, která náležela okresním úřadům[90] a dnes je v gesci krajských úřadů, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak.[91]

V oblasti financí krajské úřady dodnes vydávají potvrzení vlastníkovi, který žádá o vydání věci, komu byla odňata, o výši částky, která byla za odňatou věc vyplacena, s uvedením organizace, která ji zaplatila, dle zákona o zmírnění následků některých majetkových křivd.[92][93] Velmi důležitou úlohu hrají dle zákona o rozpočtových pravidlech, kdy předávají Ministerstvu financí údaje od obcí, které jsou potřebné pro vypracování návrhu zákona o státním rozpočtu, pro průběžné hodnocení státního rozpočtu a pro vypracování návrhu státního závěrečného účtu.[94] Za zmínku též stojí prověřování při výkonu veřejnosprávní kontroly u obcí a jimi řízených organizací dle zákona o finanční kontrole.[95]

Pro odvětví kultury je stěžejní zejména zákon o státní památkové péči. Zde krajské úřady například vydávají předchozí souhlas k trvalému přemístění movité kulturní památky z veřejně přístupného místa[96] a rozhodují o podmínkách přenechání kulturní památky nebo národní kulturní památky k dočasnému užívání.[97][98]

---

[90] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění zákona č. 313/2002 Sb., ustanovení § 126 a násl.
[91] Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ustanovení § 129 odst. 1
[92] Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd, ustanovení § 6 odst. 2 písm. a)
[93] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 464
[94] Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ustanovení § 8, § 20 a § 30
[95] Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ustanovení § 10
[96] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ustanovení § 18 odst. 2
[97] Tamtéž, ustanovení § 19 odst. 2

Krajské úřady v oblasti zdravotnictví vyhlašují výběrové řízení na poskytovatele zdravotní péče, zřizují komise pro tato řízení a zajišťují jejich činnost.[99][100] Na poli všeobecné správy pak lze zmínit např. zákon o matrikách, který jim ukládá provádět zkoušky odborné způsobilosti matrikářů.[101][102]

Neméně důležitou úlohu hrají u pohřebnictví, kdy vydávají předchozí souhlas k provozování veřejného pohřebiště a změnám řádu veřejného pohřebiště.[103] Z menších podoblastí správního práva pak lze zmínit i rozhodování sporů o jednorázovou náhradu mezi vlastníkem (správcem, uživatelem) nemovitosti, který je podstatně omezen v obvyklém užívání nemovitosti a orgánem nebo organizací, pro kterou se činnost provádí nebo zařízení zřizují, a to dle zákona o hornické činnosti.[104]

V rámci zemědělství začaly po okresních úřadech rozhodovat o odnětí lesních pozemků plnění funkcí lesa nebo o omezení jejich využívání pro plnění funkcí lesa o výměře 1 ha a více a o výši poplatků za odnětí.[105] Přímou vazbou na okresní úřady je pak úkol rozhodovat o zrušení ustanovení lesní stráže, která byla ustanovena okresním úřadem ve správním obvodu kraje.[106][107]

Četných pravomocí přešlo na krajské úřady v oblasti životního prostředí. Kupříkladu, ze zákona o vodách, povolování čerpání znečištěných vod za účelem snížení jejich znečištění a jejich následného vypouštění do těchto vod, popřípadě do vod povrchových, nebo stanovování na návrh správce povodí rozsahu záplavových území významných vodních toků a ukládání správci povodí zpracování takového návrhu.[108][109] Krajské úřady rovněž dostaly za úkol rozhodovat o omezení vlastnických práv vlastníka nebo nájemce nemovitosti uložením povinnosti strpět provedení geologických prací, pokud nedojde k dohodě dle zákona o

---

[98]SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003, str. 465

[99] Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o doplnění některých souvisejících zákonů, ustanovení § 47 až § 49

[100] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003, str. 467

[101] Tamtéž, str. 469

[102] Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení § 4a odst. 4

[103] Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ustanovení § 18 odst. 3a 4

[104] Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ustanovení § 16 odst. 4

[105] Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ustanovení § 48a odst. 1 písm. b)

[106] Tamtéž, § 59 odst. 13

[107] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 472 - 473

[108] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ustanovení § 107

[109] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003, str. 474

geologických pracích.[110] Zákon o ochraně přírody a krajiny krajským úřadům předal například pravomoc vydávání předchozího souhlasu k činnostem na území ochranných pásem přírodních rezervací a přírodních památek.[111][112]

V oblasti obrany a krizového řízení krajské úřady řídí evakuaci obyvatel a zabezpečení jejich nezbytných životních potřeb a zabezpečují přípravu občanů k obraně státu podle požadavků obcí.[113] Rovněž zpracovávají plány k provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje a poplachového plánu integrovaného záchranného systému kraje.[114][115]

Nelze opomenout i velmi důležitou správní podoblast dopravy. Zákon o silničním provozu ukládá krajským úřadům výkon státní správy ve věcech provozu na pozemních komunikacích a provádění prevence v oblasti bezpečnosti provozu na pozemních komunikacích.[116] Na závěr můžeme připomenout pravomoc udělování oprávnění žadateli k provozování stanice technické kontroly za podmínek stanovených zákonem o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích[117], který krajským úřadům po okresních úřadech převedl mimo jiné i vydávání osvědčení provozovateli stanice technické kontroly.[118][119]

2. 2 Obecní úřady obcí s rozšířenou působností

Agenda obcí s rozšířenou působností se po zrušení okresních úřadů rozprostřela do mnoha různých oblastí správního práva, neboť tyto instituce de facto nahradily roli okresních úřadů. Rozdíl byl v tom, že na rozdíl od okresních úřadů, které byly ryze orgány státní správy, řeší obce s rozšířenou působností i záležitosti vlastní samosprávy.

V oblasti památkové péče převzaly kompetence vydávání závazných stanovisek k zamýšlené obnově kulturní památky, k zamýšlené stavbě, stavební změně nebo udržovacím pracím na nemovitosti, která není kulturní památkou, ale je v památkové rezervaci,

[110] Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích, ustanovení § 14 odst. 2
[111] Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ustanovení § 77a odst. 3
[112] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 478
[113] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ustanovení § 7
[114] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ustanovení § 10 odst. 2
[115] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 475
[116] Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ustanovení § 124
[117] Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ustanovení § 54 odst. 3
[118] Tamtéž, ustanovení § 57 odst. 1
[119] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 477

v památkové zóně nebo v památkovém ochranném pásmu[120], nebo jmenování konzervátora státní památkové péče a případné doporučení radě obce na zřízení pracovní komise státní památkové péče.[121][122]

V rámci podoblasti sociálního zabezpečení vykonávají obce s rozšířenou působností ukládání rodičům a osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení[123] a vedou spisovou dokumentaci i dalších písemností tvořících podklad pro její zpracování.[124] Zajímavou provázaností s trestním právem je pak spolupráce s věznicemi a se státním zastupitelstvím při řešení sociálních a výchovných problémů dětí, vyjadřování se k formě a přípravy dítěte na budoucí povolání zabezpečované věznicí.[125][126][127]

Jako úkoly ze všeobecné správy lze zmínit například vydávání cestovních pasů,[128]zpracovávání údajů vedených v informačním systému evidence obyvatel a jejich využívání pro výkon svěřené působnosti,[129] povolování na návrh matričního úřadu provádění matričních zápisů i mimo úřední místnost matričního úřadu na jiném vhodném místě, kde jsou pro to vytvořeny podmínky.[130][131]

Nelze opomenout zemědělství, ve kterém po okresních úřadech získaly pravomoc rozhodovat o výši nájemného a podmínkách placení podle obecně platných cenových předpisů, nedohodne-li se vlastník s uživatelem bytu nebo nebytových prostor.[132] Dále pak rozhodují o uznání honitby.[133][134]

---

[120] Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ustanovení §14 odst. 2
[121] Tamtéž, ustanovení § 31odst. 2
[122] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 440 - 441
[123] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ustanovení § 12
[124] Tamtéž, ustanovení § 55
[125] Tamtéž, ustanovení § 34 odst. 1 a 2
[126] Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení § 61 odst. 6
[127] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 443, 444 a 446
[128] Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ustanovení § 12 odst. 1
[129] Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ustanovení § 4
[130] Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení § 7
[131] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 447 - 448
[132] Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělského majetku, ustanovení § 25
[133] Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ustanovení § 18 odst. 1
[134] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 453

Obce s rozšířenou působností hrají důležitou roli v obraně a krizovém řízení. Při obraně státu vedou evidenci o vhodných věcných prostředcích, které lze využít pro potřeby zajišťování obrany státu a v nezbytném rozsahu vedení osobních údajů o jejích vlastnících.[135] Za krizového stavu předkládají požadavky předsedovi Správci státních hmotných rezerv o vydání zásob pro humanitní pomoc fyzických osobám vážně postiženým krizovým situací[136] a v rámci integrovaného záchranného systému zajišťují připravenost správního obvodu na mimořádné události, provádění záchranných a likvidačních prací a ochrany obyvatelstva.[137][138]

Dopravu reprezentují zejména úkoly výkonu působnosti speciálního stavebního úřadu ve věcech silnic II. a III. třídy, ve věcech místních komunikací a veřejně přístupných účelových komunikací v obcích, které nejsou pověřeny výkonem působnosti obecného stavebního úřadu[139], výkon státního dozoru ve věcech získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel[140], vydávání označení vozidel přepravujících osobu těžce postiženou nebo sluchově postiženou[141], a také schvalování technické způsobilosti jednotlivě dovezeného silničního vozidla a vydávání technického průkazu nebo osvědčení.[142][143]

Poslední zbývá připomenout životní prostředí, v němž obce s rozšířenou působností mají rovněž významné postavení. Dle zákona o ochraně přírody a krajiny vymezují a hodnotí místní systém ekologické stability.[144] Mezi další úkoly z jiných právních předpisů patří rozhodování v pochybnostech o tom, zda se jedná nebo nejedná o povrchové nebo podzemní vody[145] či nařizování obnovení předešlého stavu při porušení povinnosti stanovené zákonem pro činnosti v ochranném pásmu vodovodního řádu nebo kanalizační stoky.[146] Mezi poslední pravomoci lze zmínit například vedení evidenci nájmů a výpůjček pozemků určených k plnění

[135] Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, ustanovení § 7a
[136] Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů, ustanovení § 12 odst. 2
[137] Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ustanovení § 12 odst. 1
[138] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 455 - 456
[139] Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ustanovení § 40 odst. 4
[140] Zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ustanovení § 54 odst. 1
[141] Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ustanovení § 67
[142] Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích, ustanovení § 35
[143] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 457 a 459
[144] Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ustanovení § 77 odst. 2
[145] Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ustanovení § 3 odst. 3
[146] Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích), ustanovení § 23

funkcí lesa ve správním obvodu[147] a konečně udělování souhlasu k návrhům tras nadzemních a podzemních vedení, pozemních komunikací, vodních cest a jejich součástí, pokud trasa nepřesahuje správní obvod obce s rozšířenou působností.[148][149]

Pro úplnost je třeba dodat tzv. zbytkovou kompetenční klauzuli v zákoně o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů: „Pokud zvláštní zákon stanoví působnost okresního úřadu nebo okresního národního výboru a tato působnost nebyla tímto nebo zvláštním zákonem převedena na územní samosprávné celky, vykonává tuto působnost obecní úřad obce s rozšířenou působností jako výkon přenesené působnosti.“[150] Zákon ještě pokračuje v dalším odstavci: „Pokud okresní úřad vykonával činnosti, které mu nebyly stanoveny obecně závazným právním předpisem, přechází tyto činnosti na obecní úřad obce s rozšířenou působností jako výkon přenesené působnosti.“[151] Tyto dvě právní normy jsou tedy hlavními důkazy o tom, že obecní úřady obcí s rozšířenou působností v novém systému okresní úřady de facto nahradily.

2. 3 Obecní úřady obcí s pověřeným obecním úřadem

Zákon o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem uvádí výčet obcí, které tuto kategorii přenesené působnosti mají vykonávat.[152] V době zrušení okresních úřadů se však mnohé z těchto úřadů staly rovněž obcemi s rozšířenou působností a jejich správní obvody se překrývaly.[153]

Dnes je proto velmi obtížné najít v platném právním řádu zákonné zmocnění čistě pro obecní úřady druhé kategorie přenesené působnosti. Jako příklad můžeme uvést přípravu návrhů na vydání, měnění a rušení mimořádných rostlinolékařských opatření na návrh rostlinolékařské správy v případech, že jde o blíže neurčené množství subjektů, a to nařízením

[147] Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (zákon o lesích), ustanovení § 48 odst. 2 písm. a)
[148] Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ustanovení § 15 písm. i)
[149] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 450 – 451, 454, 460 – 461
[150] Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů, ustanovení čl. CXIX odst. 1
[151] Tamtéž, ustanovení čl. CXIX odst. 2
[152] Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem, ustanovení § 1
[153] Vyhláška Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění novely č. 388/2015 Sb.

obce. Tato kompetence však vychází ze zákona o rostlinolékařské péči, který byl v roce 2004 zrušen.[154][155]

Přesto je důležité připomenout, že ne všechny obce s pověřeným obecním úřadem jsou zároveň obcemi s rozšířenou působností. I dnes, po různých změnách v legislativě, vykonávají tyto instituce důležité úkoly v přenesené působnosti, zejména jako stavební úřady, matriční úřady, popř. částečně i v rámci agendy životního prostředí.[156]

[154] Zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých zákonů, ve znění novely č. 79/2004 Sb., ustanovení § 43 odst. 3 písm. a)
[155] SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003,str. 439
[156] KOČÍ, Roman. *Obecní samospráva*. Praha: Leges, 2012, str. 74

3 Zachování okresů v územně správním členění státu

Dvacet let se zdá být dosti dlouhým časovým úsekem, který by měl být schopen ukázat, zdali reforma státní správy v České republice byla úspěšná. K tomu je však zejména zapotřebí, aby byla taková věc dotažena do konce. Bohužel, v právních předpisech je spousta důkazů, které mluví o opaku. Stranou nyní ponechme aspekty z praktického fungování státní správy bez okresních úřadů, čemuž se bude věnovat následující kapitola diplomové práce.

Půjdeme-li od počátku, zjistíme, že ještě do 31. 12. 2020 byl účinný zákon o územním členění státu z roku 1960, který dělil území republiky na kraje a území krajů na okresy. Okresy se dělily na území obcí a vojenských újezdů. Nutno podotknout, že ustanovení řešilo stále území Republiky československé a nikdy se nedočkalo novelizace.[157] K tomuto zákonu byla následně při rušení okresních úřadů přidána do právního řádu vyhláška stanovující správní obvody obcí s rozšířenou působností, avšak pojem okresů nijak nereflektovala.[158]

Oba předpisy byly po dlouhých letech nahrazeny zákonem o územně správním členění státu, jenž byl přijat s účinností od 1. 1. 2021. Tento právní přepis však nedokonal reformu územně správního členění, naopak okresy v jistém směru zachoval. V ustanovení § 1 zákon člení území České republiky na správní obvody krajů a ty následně na správní obvody obcí s rozšířenou působností. Posledními jednotkami jsou obce a vojenské újezdy. Ustanovení § 2 však stanoví, že prostřednictvím správních obvodů obcí s rozšířenou působností jsou vymezeny okresy.[159]Je tedy otázkou, proč zákon vymezuje územně správní jednotky, které nejsou spravovány příslušnými institucemi.

Zákon o územně správním členění státu navíc vešel v účinnost v době epidemie viru COVID-19, kdy se naše země potýkala s nouzovým stavem vyhlášeným podle ústavního zákona o bezpečnosti ČR.[160] V této souvislosti bylo vydáno usnesení vlády, které zakazovalo opuštění území okresu nebo hlavního města Prahy, na jehož území má daná osoba trvalý pobyt nebo bydliště. Z tohoto zákazu byly uděleny různé výjimky, např. cesta do zaměstnání apod., avšak jinak byla povinnost zdržovat se na území daného okresu či hlavního města Prahy.[161]

[157] Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, ve znění novely 320/2002 Sb., ustanovení § 1
[158] Vyhláška Ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění novely č. 388/2015 Sb.
[159] Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu), ustanovení § 1 a 2
[160] Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ustanovení čl. 5 a 6
[161] Usnesení vlády č. 113/2021 Sb., o přijetí krizového opatření, ustanovení čl. I. až III.

Lze se tedy ptát, proč při těchto opatřeních nebyly využity správní obvody obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, když okresy jako takové nemají své opodstatnění, jelikož byly zrušeny okresní úřady. Jaký význam má z hlediska vymáhání státní moci dělit území státu na jednotky, pro něž nemáme vládnoucí ekvivalent?

Odborná literatura uvádí, že jednou z podmínek vyhlášení nouzového stavu je vymezení území, na němž bude daný stav platit. Při jeho vymezení budou pravděpodobně využity některé z existujících územních jednotek.[162]Nouzový stav byl 26. února 2021 opětovně vyhlášen pro celé území, avšak v již zmíněném usnesení vlády se zákazy a nařízení vztahovaly na území okresů a hlavního města Prahy.

Územní působnost státního orgánu může být jak ústřední, tak i místní, avšak záleží na vnitřním administrativním členění státu a jeho plošných organizačních jednotkách.[163] Je tedy s podivem, že i 20 let po reformě veřejné správy nemáme ucelenou koncepci státního administrativního aparátu. Shrneme-li, Ústava uvádí jako samosprávné celky obce a kraje.[164] Obce jsou pro účely státní správy navíc rozděleny do tří pověřenostních kategorií, nicméně územně správní členění státu vytváří okresy[165], které nemají svůj státní orgán, jenž by pro ně byl nadán státní mocí, a rovněž ani nemají oporu v ústavním pořádku.

Karel Klíma uvádí, že rozhodování správních a soudních orgánů je z hlediska příslušnosti organizováno tak, aby stát věc posoudil v každém místě svého území. Proto je správa státu a soudní moci organizována územně.[166] Je však nelogické a nekoncepční, aby zákon vytvořil okres jako územně správní jednotku ze správních obvodů obcí s rozšířenou působností a nepřidělil jí úřad, který bude mít v rámci této územní jednotky působnost.

Je důležité připomenout, že reforma veřejné správy se týká i oblastí, které nejsou spojeny ryze jen s mocí výkonnou, přesto jsou tyto dodnes členěny dle území okresů. Příkladem může být zákon o státním zastupitelství, v jehož § 6 odst. 1 je stanoveno, že „soustavu státních zastupitelství tvoří Nejvyšší státní zastupitelství, vrchní státní zastupitelství, krajská státní zastupitelství a okresní státní zastupitelství“. Sídla těchto institucí se dle § 7 odst. 1 shodují se sídly a obvody soudů.[167] V návaznosti na tom je třeba zmínit soustavu soudů, v níž se logicky objevují, mimo jiné, i okresní soudy.[168]

[162]JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013, str. 358
[163]KLÍMA, Karel a kol. *Státověda*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 232
[164] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ustanovení čl. 99
[165] Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu), ustanovení § 2 odst. 1
[166]KLÍMA, Karel a kol. *Státověda*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 233
[167] Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ustanovení § 6 odst. 1 a § 7 odst. 1
[168] Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ustanovení § 8

Doposud rovněž nikdo nezrušil zachování okresních správ sociálního zabezpečení, dle zákona organizujícího sociální zabezpečení a jiných předpisů upravujících právo sociálního zabezpečení. Okresní správy sociálního zabezpečení jsou totiž rovněž zřízeny pro obvody shodné s územím okresů.[169] Nakonec i jarní prázdniny žáků a studentů základních a středních škol Ministerstvo školství stále stanovuje podle území jednotlivých okresů.[170]

Na základě výše uvedených příkladů je prokazatelné, že okresy jako územní jednotky úplně nevymizely, přestože již nemají své vládnoucí ekvivalenty, tedy okresní úřady. Z toho lze usoudit, že reforma veřejné správy je stále koncepčně nedokončená. V souvislosti s výše zmíněným vyhlášením nouzového stavu v době pandemie COVID-19 můžeme připomenout situaci škod způsobených orkánem Kyrillz roku 2007, kdy byl vyhlášen nouzový stav pro území vybraných krajů, u některých však jen v rámci územního obvodu některých jejich okresů.[171]Ani téměř po 20 letech nebyla nalezena jiná alternativa územního pojetí v rámci cíleného státního administrativního zásahu v časech nutných opatření.

Všechny dosavadní poznatky podněcují mé uvažování o tom, jaký smysl mělo řešení reformy veřejné správy, které vytvořilo současný stav. Jestliže zruším řídící centrum dílčí územní moci státu, jaký smysl pak má ponechání územní jednotky? Jaké opodstatnění má v územně správním členění státu skutečnost, že ze správních obvodů obcí s rozšířenou působností se skládají okresy?Jestliže je obecní úřad obce s rozšířenou působností jedním z několika takových úřadů, jehož správní obvod tvoří část okresu, jak lze následně řešit situaci, kdy zákon vymezí řešení určitého problému pro daný okres? Která obec s rozšířenou působností bude kompetentní k řešení situace? Nabízí se vysvětlení, že by mohl mít pravomoc krajský úřad, jako nadřazený správní orgán obcí. Pak by však byla opět prokázána zbytečnost skládání okresů ze správních obvodů obcí třetí pověřenostní kategorie. Pokud by však zákon nestanovil, že věci pro území okresů mají na starosti krajské úřady, mohlo by docházet k pozitivním či negativním kompetenčním konfliktům obcí s rozšířenou působností mezi sebou, což by bylo dalším zahlcováním krajských úřadů, které by tyto případy musely řešit z pozice nadřazeného správního orgánu. Je možné se obávat i případného zahlcování správního soudnictví agendou této oblasti.

Veškeré tyto úvahy proto navozují myšlenku, že státní správa mohla skutečně být efektivnější v čase fungování okresních úřadů.

---

[169] Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ustanovení § 6 odst. 1

[170] Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ustanovení § 4 odst. 5

[171]VENTURA, Tomáš. *Vláda vyhlásila stav nouze, lidé nesmí do lesů* [online]. iDNES.cz, 24. ledna 2007. [cit. 29. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/vlada-vyhlasila-stav-nouze-lide-nesmi-do-lesu.A070124_132918_ekonomika_ven

4 Přínosy a nevýhody smíšeného modelu výkonu veřejné správy

Po připomenutí historických souvislostí přeměny veřejné správy do smíšeného modelu, přiblížení množství kompetencí, jež musely být po ukončení činnosti okresních úřadů přerozděleny a upozornění na mnohá odvětví, která s okresy ve své hierarchii či fungování dodnes pracují, je třeba přistoupit k analýze toho, jak státní správa v České republice funguje bez okresních úřadů a zodpovědět onu otázku, zdali byla efektivnější za jejich existence nebo dnes.

4. 1 Výzkum v úřednické sféře

Pro lepší objektivitu byl proveden menší výzkum v podobě dotazníku, jenž byl položen lidem, kteří vykonávali v době druhé fáze reformy, tj. od roku 2000, funkci na úřední pozici.

Níže uvedeným velmi děkuji za jejich pomoc při výzkumu, za jejich životní postřehy a zkušenosti:

- **Ing. Pavel Kašpárek** - starosta obce Úsilné, ve funkci od r. 1990 dodnes
- **PaedDr. Zdeněk Peša** - starosta obce Olešnice, ve funkci v letech 1994-2022
- **Ing. Zuzana Ochmanová**
    - 1991-1999 – okresní úřad Prostějov; zástupce vedoucího referátu životního prostředí
    - 1999-2003 – okresní úřad Prostějov; vedoucí referátu životního prostředí
    - 2003-2013 – krajský úřad Olomouckého kraje; zástupce vedoucího odboru životního prostředí, vedoucí oddělení ochrany životního prostředí (odpady, ochrana ovzduší)
    - 2013-2023 – krajský úřad Olomouckého kraje; dohoda o pracovní činnosti a dohoda o provedení práce se Spolkem odpady Olomouckého kraje (obce kraje a Olomoucký kraj)

V rámci výzkumu bylo položeno následujících šest otázek:

1. Jak byste popsal/a fungování státní správy za dob okresních úřadů?

Ing. Pavel Kašpárek: „Státní správa byla tehdy obcím v daném okrese podstatně blíže.

Fungovalo tzv. okresní shromáždění – shromáždění starostů z okresu. Pokud okres dobře hospodařil, tedy pokud vznikal přebytek (což v okrese České Budějovice bylo pravidlem), měly z toho obce výhody.

Přebytek rozdělovalo okresní shromáždění na připravené projekty do jednotlivých obcí. Vlastně to byly takové „průhledné" dotace pod dohledem všech starostů. Samozřejmě se každý rok nedostalo na všechny, ale obec mohla za dva – tři roky dostat větší částku na připravený projekt. A loajalita starostů tehdy dobře fungovala, postupně se dostalo na všechny připravené."

PaedDr. Zdeněk Peša: „Státní správa byla oddělena od samosprávy s jasnou hranicí. Okresní úřad byl reprezentantem výkonu státní správy. Organizoval setkání starostů, jejich vzdělávání, řešil krizové situace a kooperaci se samosprávami. Institut okresního shromáždění pak umožňoval i financování projektů obcí v území okresu ze státního rozpočtu po dohodě členů okresního shromáždění vyjádřeného hlasováním. Státní správa byla též vykonávána asi jen polovinou úředníků než veřejná správa na úrovní pověřených obcí a krajského úřadu v současnosti."

Ing. Zuzana Ochmanová: „Předně jen upřesním, že veškeré mé postřehy se týkají odvětví životního prostředí, kterému jsem se jako úřednice většinu profesního života věnovala.

Státní správa byla vykonávána okresními úřady a jednodušší výkony, laicky řečeno, dělaly obce. Když byl vydán nový zákon, svolávali jsme starosty na společné setkání a novelizace jsme jim vysvětlovali. Dokonce jsme pro ně připravovali vzory rozhodnutí, např. na kácení stromů. Díky tomu starostové takové věci bez problému povolovali a my jsme díky tomu řešili méně odvolání proti rozhodnutí správního orgánu. Metodicky jsme vedli obce ve výkonu státní správy."

2. Jak se do chodu obecních / krajských úřadů promítlo zrušení okresních úřadů k 1. 1. 2003?

Ing. Pavel Kašpárek: „Zrušení okresních úřadů jsme jako obce zásadně nechtěli a obávali jsme se nového centralizovaného a drahého aparátu. Začátky byly opravdu těžké, dlouho jsme si zvykali a učili se, obě strany.

Máme sice ve voleném krajském zastupitelstvu své „koně" z řad starostů, ale chod úřadu ovlivňuje především osoba hejtmana.

Pokud jde o financování obcí, existuje Program obnovy venkova (POV), do kterého dával konkrétně Jihočeský kraj nejvíce peněz v republice (svého času i přes 100 mil. korun ročně). V něm mohly malé obce do 500 obyvatel (těch je v kraji nejvíce) každoročně žádat na širokou

škálu projektů, ale výše dotace byla omezena 300 tis. korun a vlastní podíl musel být 40 – 50 % z celkové ceny.

Větší akce se pak musely rozfázovat do několika let. POV stále funguje, ale je v útlumu – kraj do něj vkládá stále méně financí.

Nový hejtman zřídil v roce 2020 tzv. Krajský investiční fond (KIF) – na úkor POV, kde se rozdělují větší částky, limit je také mnohem vyšší a podíl dotace na uznatelných nákladech projektu je 50 %.

Musím přiznat, že nám se podařilo z KIF získat pro letošek 5 mil. korun na projekt Zázemí Sportovního klubu Úsilné."

PaedDr. Zdeněk Peša: „Veřejná správa je z pohledu výkonu státní správy méně čitelná (z pohledu kompetencí). Výkon řady agend se přenesl z regionu okresu na vzdálenější krajský úřad. Představitelé obcí (starostové)se takřka nepotkávají. Výměna zkušeností je pouze na neformální bázi."

Ing. Zuzana Ochmanová: „Když jsem v roce 2003 přišla na krajský úřad, musela jsem se seznámit s obcemi kraje a musela jsem se podívat na mapu, kterou jsme dostávali, abych vůbec věděla, kde obec leží (cca 400 obcí Olomouckého kraje), což se na okresním úřadu nestalo. Znali jsme lidi a také území, kde žijeme, měli jsme k tomu bližší vztah.

Po r. 2000, kdy kraje začaly působit, působil na úřady tlak, jaký bude přenos jednotlivých kompetencí. Ministerstva zareagovala kompetenčním zákonem. Kompetence státní správy přecházely na obce, obce s rozšířenou působností a kraje, pracovníci byli delimitováni na jednotlivé úřady. Hodně věcí se měnilo, na úřadech obcí se kumulovaly odbornosti, což mnohdy vyvolalo pokles odborné kvality státní správy na obcích.

Od doby, co jsem byla na kraji, zanikla většina metodické pomoci především nejmenším obcím, metodické porady apod. Dodnes je rozdělení kompetencí mnohdy zvláštní, např. mě udivilo, že krajský úřad povoluje tepelná čerpadla, kterých jsou desetitisíce. Proč to nedělá nižší stupeň státní správy - ORP?

V Rakousku a mnoha dalších zemí Evropy je státní správa oddělena od samosprávy, jako to bylo za okresních úřadů. Samospráva jednotlivých spolkových zemí řeší rozvoj, strategie apod., státní správa je štíhlejší a hlídá zákonnost. V Polsku je v jednotlivých vojvodstvích též oddělená státní správa od samosprávy. Myslím, že tento model je daleko funkčnější, alespoň v oblasti životního prostředí, která je mi známá.

U nás výrazně chybí jednotlivé strategie, které by si stát měl připravit a prosazovat, především v oblastech, kde je nutná spolupráce vyšších územních celků, např. Ministerstvo životního prostředí na tyto věci rezignovalo v oblasti odpadového hospodářství. Plán odpadového

hospodářství určil cíle dané Evropskou legislativou, ale konkrétní řešení nechal na krajích a obcích. V oblasti legislativy vznikla řada nových povinností, evidence, hlášení, registrací – dle mé zkušenosti bez většího efektu, ale zatěžující podnikatelskou sféru a konečně i úředníky státní správy. Např. on-line hlášení převozu nebezpečných odpadů, evidence pro MŽP a statistiky, to vše umožňují moderní technologie, ale má to efekt? Roste byrokracie. S častou změnou povinností v oblasti životního prostředí se musí měnit doposud všechna vydaná povolení, jsou jich často tisíce, což zahltí úředníky.

Dříve to bylo v oblasti ovzduší a teď je to v odpadech. Podmínky pro podnikání jsou velmi náročné. Neznám podnikatele, který by si neplatil ekologického poradce pro evidence a hlášení. Naopak by jednou za čas měla přijít kontrola a důkladně vše zkontrolovat, popřípadě metodicky pomoci. Úředníci by se měli více pohybovat v terénu, mohou být potom odtrženi od reality.

Mohu říci, že např. v úterý, kdy nebyl úřední den, byste na referátu životního prostředí okresního úřadu téměř nikoho nenašel, neboť ti lidé byli v terénu, seznamovali se s problémem, radili, pomáhali atd. Později můj kolega na krajském úřadě sdělil, že jako pracovník s gescí lesního hospodářství byl od začátku roku poprvé v lese až 20. června. Dříve, kdyby se můj kolega lesák na okresním úřadětři týdny nedostal do lesa, tak dal výpověď. S hajnými a správci vycházel úplně v pořádku, poradil jim, nebyl to žádný lobbing, ale prostě ti lidé spolupracovali, aby vše bylo dobře fungovalo, les prospíval, udržely se vzácné rostliny v přírodě. Když se dělaly dříve plynofikace, vodovody, probíhala úzká spolupráce s obcemi. Ta blízkost tady nyní chybí. Obce s rozšířenou působností preferují svá území."

3. V čem spočívala pozitiva této změny?

Ing. Pavel Kašpárek: „Je sice pravda, že si občas s povzdechem vzpomeneme na takovou rodinnou atmosféru starých dobrých okresních úřadů, ale za těch dvacet let jsme si už zvykli.

Z pozitiv mě napadá snad jen možnost objednat si u krajského úřadu bezplatné provedení povinné kontroly hospodaření obce (audit) a tak nemusíme platit drahé auditorské firmy.

A již zmíněný KIF, ale ten zřejmě jinde nefunguje."

PaedDr. Zdeněk Peša: „Neuvědomuji si, že bych nějaké zaznamenal."

Zuzana Ochmanová: „Nevidím v tom jediné pozitivum, protože za menšího počtu úředníků se práce udělala, stát si mohl pohlídat kompetence a byla lepší zpětná vazba, úřadů bylo 73 a lidi se osobně znali, byl lepší kontakt, lepší tok informací. Např. v mojí oblasti jsme měli jedenkrát za měsíc metodické porady s územním odborem Ministerstva životního prostředí v Olomouci a byly nám sděleny nejnovější věci a koordinovala se spolupráce."

4. Jaká shledáváte negativa?

Ing. Pavel Kašpárek: „Mohutný nárůst počtu úředníků (údajně se pracuje na redukci pracovníků), nové budovy, vzdálení úřadu obcím (fyzická vzdálenost se obce Úsilné příliš nedotýká – náš katastr sousedí s katastrem města Českých Budějovic).“

PaedDr. Zdeněk Peša: „Markantní navýšení počtu úředníků, nejasné a složité oddělování toho, co je výkonem státní správy a co samosprávy v oblasti veřejné správy vykonávané pověřenými obcemi a kraji. Omezení kooperace obcí v území.“

Ing. Zuzana Ochmanová: „Dnes vázne komunikace mezi jednotlivými stupni orgánů státní správy, na krajích jsme se snažili dělat porady, ale bylo to složité. Narostl počet legislativních povinností na všech stupních výkonu státní správy. Dále jsou úředníci úkolováni samosprávou. Mnohdy mohou mít pocit, že je to už něco navíc. Na Olomouckém kraji bylo v první fázi uvažováno s počtem cca 144 lidí, ovšem jen pro výkon samosprávy. Po kumulaci se státní správou jich má několikrát víc. Kraj jako samosprávný celek by mohl být aktivnější, pružnější a státní správa by ho nezatěžovala. Na odboru životního prostředí nás bylo 52, v podstatě všichni jsme vykonávali hlavně státní správu. Když pak zastupitelstvo a rada kraje něco požadovali, tak někteří na to neměli prostor, protože jejich hlavní činností byla státní správa a ne např. rozvojové projekty.

Dalším vlivem je výměna zastupitelstev po volbách, volby jsou jednou za 4 roky a to do zastupitelstev kraje a obcí. Tedy každé dva roky je někde výměna, po ní následuje období, kdy se zastupitel seznamuje s rozdílem státní správy a samosprávy, mnohdy si myslí, že jeho kompetence jsou daleko širší. Musí pochopit, co umožňuje legislativa a jaké pravomoci má zastupitelstvo. Může dojít ke střetu zájmů., např. i tlak samospráv obcí na osobu hejtmana, ten však se státní správou nemá nic společného. I sama osoba hejtmana se musí seznámit s kompetencemi samosprávy a výkonem státní správy na úrovni kraje, zvláště pokud přichází z jiné oblasti – třeba i technické. Za těch 35 let jsem byla na jednání mnoha zastupitelstev, i na obecních a městských zastupitelstvech je takový problém. Zastupitelé se musí zorientovat mezi rozdíly samosprávy a státní správy, to je především v malých obcích problém, dříve pro ně okresní úřad jednoznačně znamenal stát. Politické soupeření nechť probíhá v samosprávné části. V Polsku bych buď pracovala pro kraj a připravovala jeho strategii rozvoje anebo bych vykonávala pouze výkon státní správy. Stát si měl kompetence nechat v základních strategických a bezpečnostních oblastech, dále ve vysoce odborných činnostech a výkon státní správy by měl být oddělen od samosprávy.

Pokud bych měla popsat největší negativa bodově:

- oddálení – ve smyslu znalosti místa, lidí a problému => na úrovni okresu každý věděl, kde je bolavá pata (Středočeský kraj má přes 1000 obcí)
- neflexibilní rozdělení kompetencí, viz povolení vrtů pro tepelná čerpadla na krajském úřadě
- oddálení ve smyslu metodické a odborné pomoci – pokud stavební úřad sídlící v menší obci povoluje velké investice, nemá často zkušeného odborníka a navíc je často vystaven tlaku samospráv.
- měl by se zredukovat počet povinností, legislativa, alespoň v oblasti životního prostředí se stává příliš složitou, jde příliš do detailu, dnes není žádný prostor pro správní úvahu. Vyhlášky jsou dnes propracované do detailu, že úředník často nemá při rozhodování žádný prostor. Pamatuji si příklad, kdy majitel skládky dostal pokutu za to, že auto přivážející odpad vyjelo při otáčení mimo povolenou trasu, ale trasa byla povolena tak, že auto nebylo schopné se tam otočit, zřejmě nikdo povolující nebyl v terénu a neznal místní podmínky. Krajští úředníci jsou málo v terénu a svým způsobem klesá jejich odbornost a styk s realitou. Odborné konference jsou nákladné a úředníci nejsou technicky a odborně vzděláváni. Legislativa v oblasti životního prostředí by se měla zjednodušit a odbyrokratizovat.“

5. Bylo z Vašeho celkového pohledu efektivnější, když okresní úřady fungovaly, nebo když byly zrušeny?

Ing. Pavel Kašpárek: „Dvacet let je dlouhá doba. Tehdy jsme byli přesvědčeni, že efektivnější, jak po stránce ekonomické, tak i praktické – vztahu s úředníky, jsou lepší okresní úřady.

Zpětně již nedokážu vyhodnotit ekonomiku všech okresních úřadů v kraji v porovnání s krajským úřadem. Ale tehdejší pocit z toho, že někdo chce rušit zaběhnutou a fungující strukturu, nebyl dobrý. Optimismus nám tehdy nepřidala i značná nepřipravenost přechodu – nevěděli jsme vlastně, do čeho jdeme.“

PaedDr. Zdeněk Peša: „Není to vyjádření nostalgie, ale prožitá zkušenost starosty vykonávajícího funkci sedm volebních období a dvě období funkce krajského zastupitele. Rozhodně byly efektivnější okresní úřady, jako vykonavatelé státní správy, než současný model veřejné správy.“

Ing. Zuzana Ochmanová: „Rozhodně bylo efektivnější, když fungovaly okresní úřady."

6. Myslíte si, že i v dnešní době postupné digitalizace státní správy by mělo vrácení okresních úřadů své opodstatnění a smysl?

Ing. Pavel Kašpárek: „I přes naznačené pocity z rušení okresních úřadů a nostalgické vzpomínky (a zde se promítají i konkrétní osoby a osobnosti na jednotlivých postech), si myslím, že úvahy o opětovném zřízení okresních úřadů by byly krokem zpět."

PaedDr. Zdeněk Peša: „Postupnou deklarovanou digitalizaci státní správy jsem prožíval dvě desetiletí. S chatrným výsledkem. Na začátku i konci je stejně jednání s úředníkem a rozhodnutí s razítkem. Návrat k okresním úřadům je nemyslitelný. Bylo to politické rozhodnutí, a to bylo a je nezvratné. A politická rozhodnutí často nehledí na efektivitu řešení, jak jsem se mnohokrát přesvědčil…"

Ing. Zuzana Ochmanová: „Myslím, že vrátit to nejde. Stát by si měl jasně vymezit kompetence, zejména z hlediska strategické bezpečnosti, strategického rozvoje, i třeba v energetice atd., ty si ponechat a rozhodovat tam formou nějakých úřadů řízených přímo ministerstvy. Měl by si jasně prosazovat kompetence. Osobně jsem byla pro Nejvyšší stavební úřad, který by vydával povolení strategických investic, ale s jasně stanovenými kompetencemi, aby to nebylo přebyrokratizované, aby tam byli odborníci z oboru. Ale jde o to, aby z toho nebyl další superúřad.

Myslím si, že vrácení okresních úřadů v dnešní době nemá smysl, spíš by se měla udělat revize činností legislativních povinností. Často i zkušení úředníci a právníci již mají problém se ve složité a neustále se měnící legislativě zorientovat."

V návaznosti na výše uvedené odpovědi bych zde rád připomenul slova dnes již zesnulého bývalého předsedy Senátu České republiky a dlouholetého primátora Teplic, pana Jaroslava Kubery, která mne rovněž zaujala.

V r. 2014 odpovídal na dotazník internetového periodika Deník veřejné správy. Jedním z položených dotazů bylo: „Co se musí v ČR z hlediska municipalit řešit prioritně?"

Jeho odpověď byla následující: „Je toho hodně, a tak jenom stručně. Měl by se řešit volební systém a na komunální úrovni by měly rozhodovat hlasy, které kandidát skutečně dostane od voličů. Dále jde o vztah státní správy a samosprávy. Obce a města nemohou doplácet ze svého rozpočtu na často nesmyslné požadavky při plnění přenesené státní správy. Současný sloučený model je kočkopes. Dosud žádný politik neřekl, že všech 6 200 obcí v této malé zemi není schopno všestranně zabezpečit požadavky na ně kladené ze strany státu. Největší

chybou v reformě veřejné správy bylo zřízení krajů (z původně navrhovaných 200 úředníků jich tam dnes působí tisíce) a ve veřejné správě chybí role, kterou plnily okresy. Další chybou je centrální rozdělování dotací – obce by prostředky měly dostat do svých rozpočtů a podle svých potřeb je využívat. O rozdělování evropských peněz raději nemluvím.“[172]

Na výše zmíněném omezeném výzkumu lze dovodit předpoklad, že většina osob, pohybujících se ve státní správě na úrovni obecní či krajské, považuje zrušení okresních úřadů za chybné rozhodnutí.S okresními úřady zmizela pro obce jakási jistota pomoci, která tu pro ně ve všech směrech byla zaručena, obce si tak mohly řešit zejména vlastní samosprávu. Chybí větší provázanost, neboť krajské úřady mají na starosti stovky obcí a vzniká tak mezi nimi propast. Roste byrokracie a tím upadá přehled úředníků o reálném dění, neboť jsou u psacího stolu odtrženi od reality. Pozitiva změny se hledají těžko, naopak oddálení státu od územně-samosprávných celků, obrovský nárůst počtu úředníků a nekoncepčnost reformy veřejné správy mají za následek váznoucí komunikaci mezi jednotlivými orgány a pokračující zatěžování, zejména obcí, dalšími úkoly svěřenými jim zákony. S tím je spojený problém, kdy úředníci na malých obcích často rozhodují o věcech, k nimž nemají dostatečnou odbornost. To vede k odvoláním ve správním řízení a mnohdy k zatěžování správního soudnictví. Stát tedy dle těchto měřítek není pružný a uvadá jeho výkonnost a schopnost pružně reagovat na krizové stavy.

4. 2 Základní ekonomické údaje k reformě veřejné správy

V rámci celkové analýzy pozitivních a negativních aspektů zrušení okresních úřadů v hierarchii státní správy je třeba mimo jiné zohledniti ekonomickou stránku celé věci. Provoz státní správy stojí náš stát nemalé peníze. Je tedy záhodno srovnat výdaje na státní správu před rokem 2003 a vývoj výdajů po reformě veřejné správy. Pro tuto oblast výzkumu byly použity jednotlivé zákony o státním rozpočtu od roku 1993 a to z toho důvodu, že lze srovnat výdaje spojené se státní správou za prvních 10 let republiky, kdy okresní úřady existovaly a posléze dvacetiletý vývoj státní správy s jejich absencí.

[172] TRIADA, spol. s. r. o. *Jak to vidí zkušení starostové, starostky a jeden primátor* [online]. Deník veřejné správy, 21. 10. 2014 [cit. 2023-09-15]. Dostupné z: https://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6672683

Přehled příspěvků ze státního rozpočtu na státní správu v letech 1993 - 2002				
státní rozpočet pro rok	příspěvek na výkon státní správy obcím prostřednictvím okresních úřadů	účelová dotace na krajské úřady	příspěvek na výkon státní správy krajů v přenesené působnosti[173]	**Celkem**
1993	1 301 600 000 Kč	X	X	**1 301 600 000 Kč**
1994	1 951 800 000 Kč	X	X	**1 951 800 000 Kč**
1995	2 049 400 000 Kč	X	X	**2 049 400 000 Kč**
1996	2 049 400 000 Kč	X	X	**2 049 400 000 Kč**
1997	2 258 300 000 Kč	X	X	**2 258 300 000 Kč**
1998	2 255 500 000 Kč	X	X	**2 255 500 000 Kč**
1999	2 477 300 000 Kč	X	X	**2 477 300 000 Kč**
2000	2 477 100 000 Kč	X	X	**2 477 100 000 Kč**
2001	2 601 467 000 Kč	729 320 000 Kč	X	**3 330 767 000 Kč**
2002	2 603 947 000 Kč	X	380 069 000 Kč	**2 984 016 000 Kč**

V letech 1998-2002 byly prostředky na státní správu v zákonech o státním rozpočtu přerozdělovány obcím skrze rozpočty okresních úřadů. Na výpočet konkrétní částky pro jednotlivou obec se užívala přepočtová tabulka, záleželo na tom, zda byla daná obec obyčejným obecním úřadem, zdali vykonávala funkci matričního stavebního úřadu, popř. byla pověřeným obecním úřadem, nakonec zdali obec měla okresní úřad. Během let se výdaje na státní správu postupně navyšovaly. Do zaběhnutého systému v čele s okresními úřady se od r. 2001 vmísily i první částky alokované pro život krajů, resp. krajských úřadů v rámci státní správy, což se promítlo v celkových výdajích na státní správu pro poslední dva roky existence okresních úřadů. Následující tabulka uvádí přehledný vývoj financí po r. 2002.

[173] Příspěvek na výkon státní správy pro kraje je v tabulce zaznamenán celkovým údajem, je však třeba doplnit, že v roce 2002 byly podle zákona o státním rozpočtu z této částky hrazeny jednotky sboru dobrovolných hasičů (dále jen „JSDH“). Dle výše uvedené tabulky obdržely kraje v roce 2002 od státu příspěvek na výkon státní správy 380 069 000 Kč, z toho bylo 50 mil. Kč určeno na JSDH.

Přehled příspěvků ze státního rozpočtu na výkon státní správy v letech 2003 – 2023					
rok	kraje[174]	obce	ORP[175]	Praha[176]	**Celkem**
2003	380 069 000 Kč	2 483 861 000 Kč	4 433 981 000 Kč	X	**7 297 911 000 Kč**
2004	399 073 000 Kč	2 607 649 000 Kč	4 728 495 000 Kč	X	**7 735 217 000 Kč**
2005	1 187 984 000 Kč	2 760 045 000 Kč	3 815 972 000 Kč	X	**7 764 001 000 Kč**
2006	987 454 000 Kč	6 607 079 000 Kč	X	502 026 000 Kč	**8 096 559 000 Kč**
2007	1 123 755 000 Kč	6 894 620 000 Kč	X	517 006 000 Kč	**8 535 381 000 Kč**
2008	1 118 457 000 Kč	7 116 180 000 Kč	X	534 897 000 Kč	**8 769 534 000 Kč**
2009	1 178 928 000 Kč	7 331 532 000 Kč	X	563 742 000 Kč	**9 074 202 000 Kč**
2010	1 176 186 000 Kč	9 167 679 000 Kč	X	988 716 000 Kč	**11 332 581 000 Kč**
2011	1 074 348 000 Kč	7 569 590 000 Kč	X	824 201 000 Kč	**9 468 139 000 Kč**
2012	1 035 651 000 Kč	7 386 068 000 Kč	X	822 871 000 Kč	**9 244 590 000 Kč**
2013	1 035 651 000 Kč	7 400 899 100 Kč	X	813 410 000 Kč	**9 249 960 100 Kč**
2014	1 040 870 000 Kč	7 407 572 000 Kč	X	816 534 000 Kč	**9 264 976 000 Kč**
2015	1 040 870 000 Kč	7 411 379 000 Kč	X	814 349 000 Kč	**9 266 598 000 Kč**
2016	1 069 942 700 Kč	7 495 652 200 Kč	X	833 725 300 Kč	**9 399 320 200 Kč**
2017	1 140 548 000 Kč	8 172 285 700 Kč	X	906 192 600 Kč	**10 219 026 300 Kč**
2018	1 197 575 400 Kč	8 590 113 100 Kč	X	959 571 000 Kč	**10 747 259 500 Kč**
2019	1 317 332 700 Kč	9 438 270 400 Kč	X	1 075 508 600 Kč	**11 831 111 700 Kč**
2020	1 488 199 500 Kč	9 828 964 200 Kč	X	1 140 915 000 Kč	**12 458 078 700 Kč**
2021	1 660 631 400 Kč	10 251 683 200 Kč	X	1 210 478 074 Kč	**13 122 792 674 Kč**
2022	1 743 662 300 Kč	10 243 159 300 Kč	X	1 236 449 400 Kč	**13 223 271 000 Kč**
2023	1 898 681 000 Kč	10 783 120 200 Kč	X	1 320 632 824 Kč	**14 002 434 024 Kč**

Základním rozdílem mezi oběma tabulkami je markantní nárůst celkových příspěvků na státní správu krajům a obcím za rok 2003, kdy je hodnota oproti roku 2002 o více než 4 mld. Kč vyšší, což se ve sledovaném období existence okresních úřadů nestalo za celou první dekádu od vzniku České republiky. Znepokojivé je rovněž to, že náklady jsou mnohem vyšší

[174] I v této tabulce je třeba upozornit na fakt, že z příspěvku na výkon státní správy pro kraje byly částečně hrazeny JSDH. Dle výše uvedené tabulky obdržely kraje v roce 2003 od státu příspěvek na výkon státní správy 380 069 000 Kč, z toho bylo 50 mil. Kč určeno na JSDH. V letech 2004-2005 šlo na JSDH 52,5 mil. Kč, v roce 2006 bylo alokováno 53,65 mil. Kč a v roce 2007 se jednalo o částku 55,13 mil. Kč.

[175] Příspěvek na výkon státní správy pro obce s rozšířenou působností byl zákony o státním rozpočtu uváděn zvlášť pouze v letech 2003 až 2005. Pro roky 2003 a 2004 platilo, že z daného příspěvku šla část na státní sociální podporu, podobně jako u krajů JSDH. V roce 2003 se jednalo o sumu 869 068 000 Kč a v roce 2004 o částku 912 523 000 Kč.

[176] Oproti obcím s rozšířenou působností nemělo hlavní město Praha zvláštní položku ve státním rozpočtu, avšak opačně do r. 2006. Je třeba uvést, že podobně jako u krajů byla v letech 2006-2007 část příspěvku na výkon státní správy alokována na JSDH. V roce 2006 se jednalo o 150 tisíc Kč a v roce 2007 o 180 tisíc Kč.

u obcí než u krajů, což je v rámci úvah v souladu s názory oslovených osob z předešlé podkapitoly, kteří mezi jedno z největších negativ zrušení okresních úřadů zařadili shodně vysoký nárůst počtu úředníků. O to větší obavy vyvolává domněnka, že tento nárůst musel být v drtivém měřítku u obcí, zejména pak obcí s rozšířenou působností, na které bylo převedeno po okresních úřadech nejvíce státní správy. Logický důkaz nalezneme v řádcích věnovaných létům 2003-2005, kdy státní rozpočet dával obcím s rozšířenou působností na výkon státní správy odděleně dvojnásobné příspěvky. V dalších letech již záznamy zvlášť uvedeny nejsou, je však zřejmé, že drtivá většina prostředků pro obce byla využita zejména obcemi s rozšířenou působností. Za povšimnutí stojí také rychlý nárůst výdajů na kraje, a sice již od r. 2005.

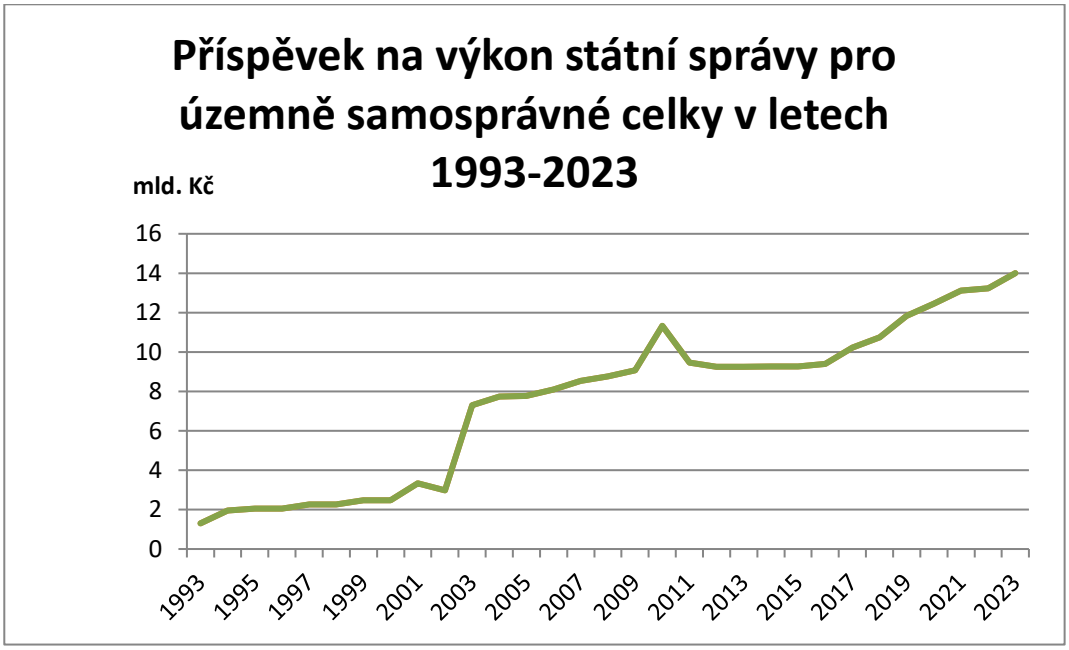

Náklady na státní správu prováděnou v přenesené působnosti územně samosprávnými celky exponenciálně rostou v čase. Do budoucna hrozí, že příspěvek pro kraje přesáhne 2 mld. Kč, k čemuž se vláda přibližuje v návrhu pro státní rozpočet 2024 (viz tabulka níže). Příspěvek pro obce se současným tempem brzy přiblíží 11 mld. Kč a Praha částce 1,5 mld. Kč. To vše pouze výdaje na výkon přenesené působnosti státní správy. Zde je třeba opět připomenout skutečnost, že je potlačována primární úloha obcí, a sice samospráva, která je odvalována na druhou kolej z hlediska důležitosti.

Návrh příspěvku na rok 2024[177]	
kraje	1 941 508 700 Kč
obce	10 514 323 800 Kč
Praha	1 300 382 700 Kč
Celkem	**13 756 215 200 Kč**

Jako poslední je dobré poukázat na zvláštní výdaje státního rozpočtu pro kraje a obce, a sice dotace na výkon zřizovatelských funkcí a činností převedených z okresních úřadů. Tyto dotace byly územně samosprávným celkům alokovány v zákonech o státním rozpočtu až do roku 2012, v některých letech však z této částky byly částečně hrazeny i sociální služby.

Dotace na výkon zřizovatelských funkcí a činností převedených z okresních úřadů			
	kraje	obce	**Celkem**
2003	8 721 965 000 Kč	230 195 000 Kč	**8 952 160 000Kč**
2004	9 093 659 000 Kč	2 607 649 000 Kč	**11 701 308 000 Kč**
2005	8 579 813 000 Kč	238 321 000 Kč	**8 818 134 000 Kč**
2006	X	238 321 000 Kč	**238 321 000**
2007	X	218 322 000 Kč	**218 322 000**
2008	X	224 870 000 Kč	**224 870 000**
2009	X	231 617 000 Kč	**231 617 000**
2010	X	231 617 000 Kč	**231 617 000**
2011	X	231 617 000 Kč	**231 617 000**
2012	X	231 617 000 Kč	**231 617 000**
Celkem	**26 395 437 000 Kč**	**4 684 146 000 Kč**	**31 079 583 000 Kč**

Jak vidno výše, v prvních třech letech musel stát vynaložit miliardové částky pro zachování určitých oblastí státního aparátu, jež někdo musel po okresních úřadech převzít. V následujících letech již nebyly částky tak vysoké jen díky tomu, že se příspěvek dával pouze obcím, u nichž zůstal takřka ve stejných hodnotách.

V závislosti na výše uvedených datech vyplývá, že z ekonomického hlediska v obecné rovině bylo zrušení okresních úřadů špatným krokem, neboť na základě uvedených dat je

[177]Vládní návrh zákona o státním rozpočtu pro rok 2024. Dostupné z:https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=9&ct=549&ct1=0

prokazatelné, že současný model veřejné správy zatěžuje státní rozpočet nadměrnými výdaji, které jsou určeny pro samotnou udržitelnost tohoto systému.

Všechny výše uvedené informace této podkapitoly byly čerpány z jednotlivých zákonů o státním rozpočtu v období let 1993 – 2023 a jejich příloh.[178]

4. 3 Důsledky zrušení okresních úřadů na příkladu Olomouckého kraje

Důsledky zrušení okresních úřadů bych nyní rád demonstroval na příkladu Olomouckého kraje, z něhož pocházím a dodnes v něm žiji. Pro zjištění daných poznatků byla použita data ze sčítání lidu v letech 2001, 2011 a 2021 od Českého statistického úřadu.

V roce 2001 bylo dle ČSÚ[179]v Olomouckém kraji evidováno celkem 639 369 obyvatel, z toho bylo 324 278 obyvatel ekonomicky aktivních. Pokud bychom měli rozdělit dle okresů, bylo by schéma následující:

[178] Zákon č. 10/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1993, o změně a doplnění některých zákonů České národní rady a některých dalších předpisů
Zákon č. 331/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1994 a o změně a doplnění některých zákonů
Zákon č. 268/1994 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1995
Zákon č. 305/1995 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1996
Zákon č. 315/1996 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1997
Zákon č. 348/1997 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1998
Zákon č. 22/1999 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1999
Zákon č. 58/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2000
Zákon č. 491/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2001
Zákon č. 490/2001 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2002
Zákon č. 579/2002 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2003
Zákon č. 457/2003 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2004
Zákon č. 675/2004 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2005
Zákon č. 543/2005 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2006
Zákon č. 622/2006 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2007
Zákon č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2008
Zákon č. 475/2008 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2009
Zákon č. 487/2009 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2010
Zákon č. 433/2010 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2011
Zákon č. 455/2011 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2012
Zákon č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013
Zákon č. 475/2013 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2014 a o změně zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, ve znění zákona č. 258/2013 Sb.
Zákon č. 345/2014 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2015
Zákon č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016
Zákon č. 457/2016 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2017
Zákon č. 474/2017 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2018
Zákon č. 336/2018 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2019
Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020
Zákon č. 600/2020 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021
Zákon č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022
Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023

okres	počet obyvatel	z toho ekonomicky aktivních
Jeseník	42 413	21 765
Olomouc	224 613	116 408
Prostějov	109 890	53 816
Přerov	135 886	68 625
Šumperk	126 567	63 664

Je tedy evidentní, že již v roce 2001 byl okres Jeseník daleko za svými sousedy v kraji. Přitom, pokud bychom měli poměřovat územně, je sice okres Jeseník rozlohou v Olomouckém kraji nejmenší, a sice 719 km^2, nicméně o něco větší okres Prostějov má rozlohu 770 km^2, tedy srovnatelnou[180], a přesto již před více jak 20 lety měl o polovinu více obyvatel.

Při pohledu na mapu[181] zjistíme, že již v r. 2001 byla v okrese Jeseník slabá hustota zalidnění, okres Šumperk se držel v průměrných hodnotách a zbylé tři okresy Olomouc, Prostějov a Přerov se v rámci zbytku republiky držely ve velmi dobrých hodnotách.

[179]Český statistický úřad. *Základní informace o okresech a krajích* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, 2001 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/e-4107-03.pdf/4d6ed94d-d694-41c0-beeb-a350b073fe48?version=1.0

[180]Český statistický úřad. *Srovnání okresů Olomouckého kraje* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513t2.pdf/48dfc6d8-d402-488f-ae18-3c85643514ac?version=1.0

[181]Český statistický úřad. *Obyvatelstvo* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, 2001 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/e-4104-02.pdf/ab2727ec-7d8d-4b13-8b8a-8f0429183032?version=1.0

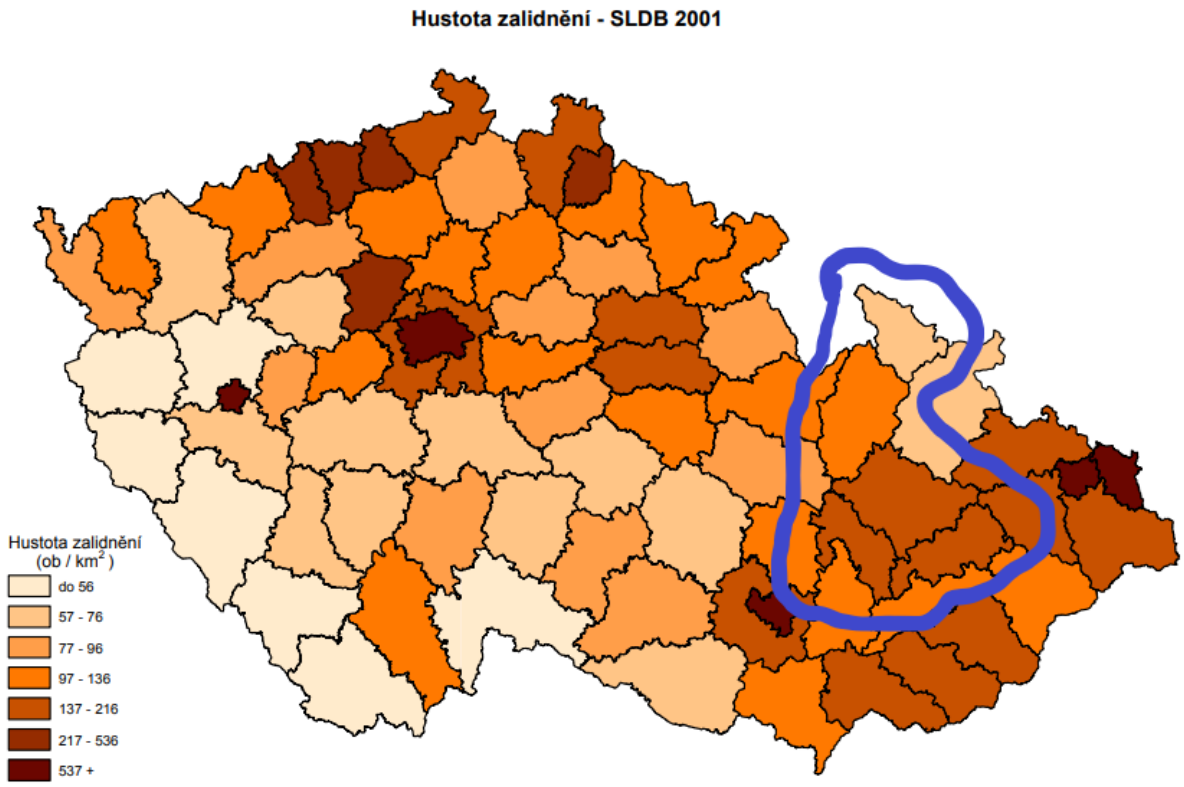

Dle statistik ČSÚ[182] při sčítání v roce 2011 bylo v Olomouckém kraji 628 427 obyvatel, z toho 303 992 ekonomicky aktivních. Je tedy vidět, že za 10 let ubylo přes 10 tisíc obyvatel, avšak ekonomicky aktivních ubylo téměř 20 tisíc.

Při rozdělení na okresy jsou údaje následující:

okres	počet obyvatel	z toho ekonomicky aktivních
Jeseník	38 779	18 098
Olomouc	230 408	115 246
Prostějov	107 859	50 792
Přerov	130 082	62 577
Šumperk	121 299	57 279

Z dat můžeme pozorovat pokračující úbytek obyvatelstva v okrese Jeseník, přičemž tato situace postihovala i okresy Prostějov, Šumperk a Přerov. Naopak okres Olomouc si přes klesající tendenci počtu obyvatel celého kraje na svém území polepšil. Při pohledu na mapu hustoty zalidnění[183], kterou v r. 2011 vydal ČSÚ již podle území krajů a správních obvodů

[182]Český statistický úřad. *Srovnání okresů Olomouckého kraje* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513t2.pdf/48dfc6d8-d402-488f-ae18-3c85643514ac?version=1.0

[183]Český statistický úřad. *Sídelní struktura a způsob bydlení* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z:

obcí s rozšířenou působností, lze vyčíst, že okres Jeseník měl nadále velmi nízkou hustotu zalidnění oproti ostatním okresům.

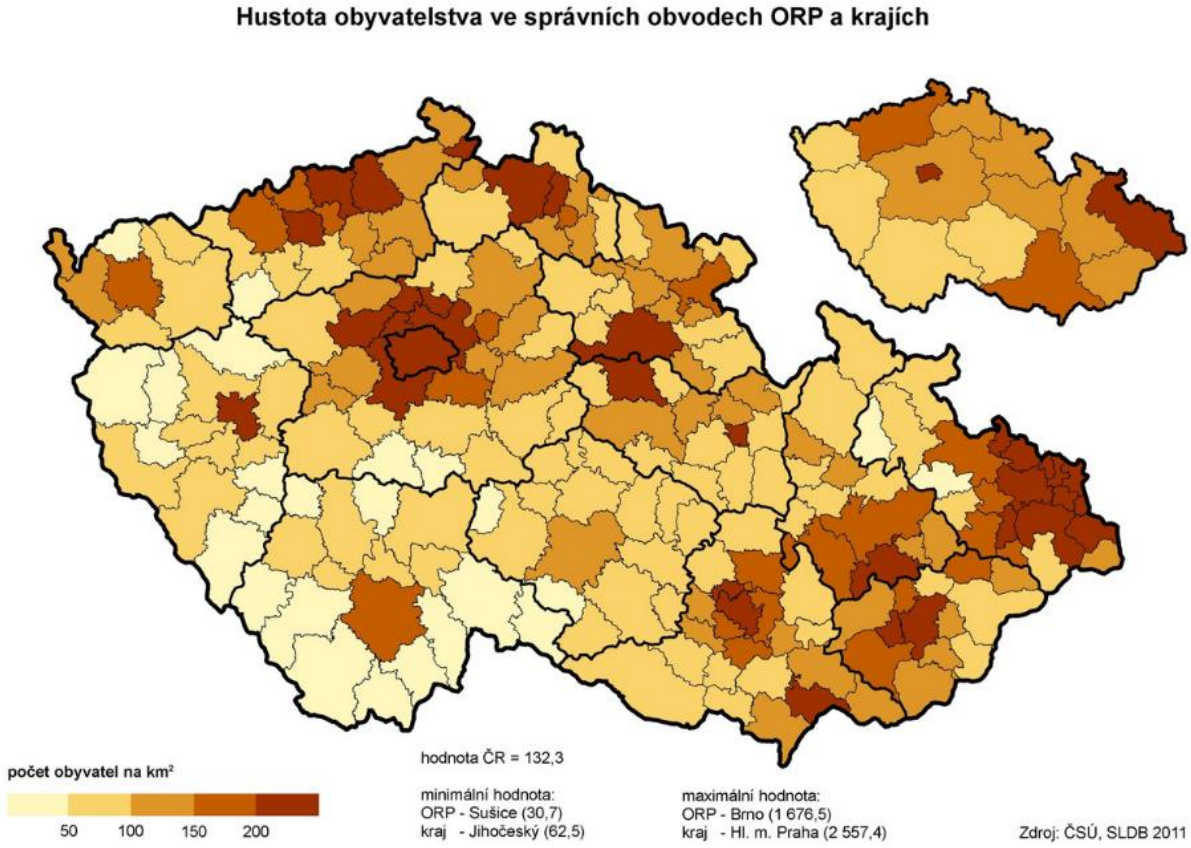

V této souvislosti je třeba připomenout další náhled na situaci. K tomu budou sloužit dvě následující mapy. První z nich přibližuje situaci v Olomouckém kraji po zrušení okresních úřadů. Jsou zde znázorněny správní obvody obcí s rozšířenou působností.[184]

https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513_2.pdf/87b352c7-5fce-427e-9eb7-99fab95e339c?version=1.0

[184]Český statistický úřad. *Správní obvody obcí s rozšířenou působností a města v Olomouckém kraji* [online]. Mapy a kartogramy, Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513m203.jpg/b9e15bab-db97-4e7f-a9e6-be3db04ed7b9?version=1.1&t=1427885817154

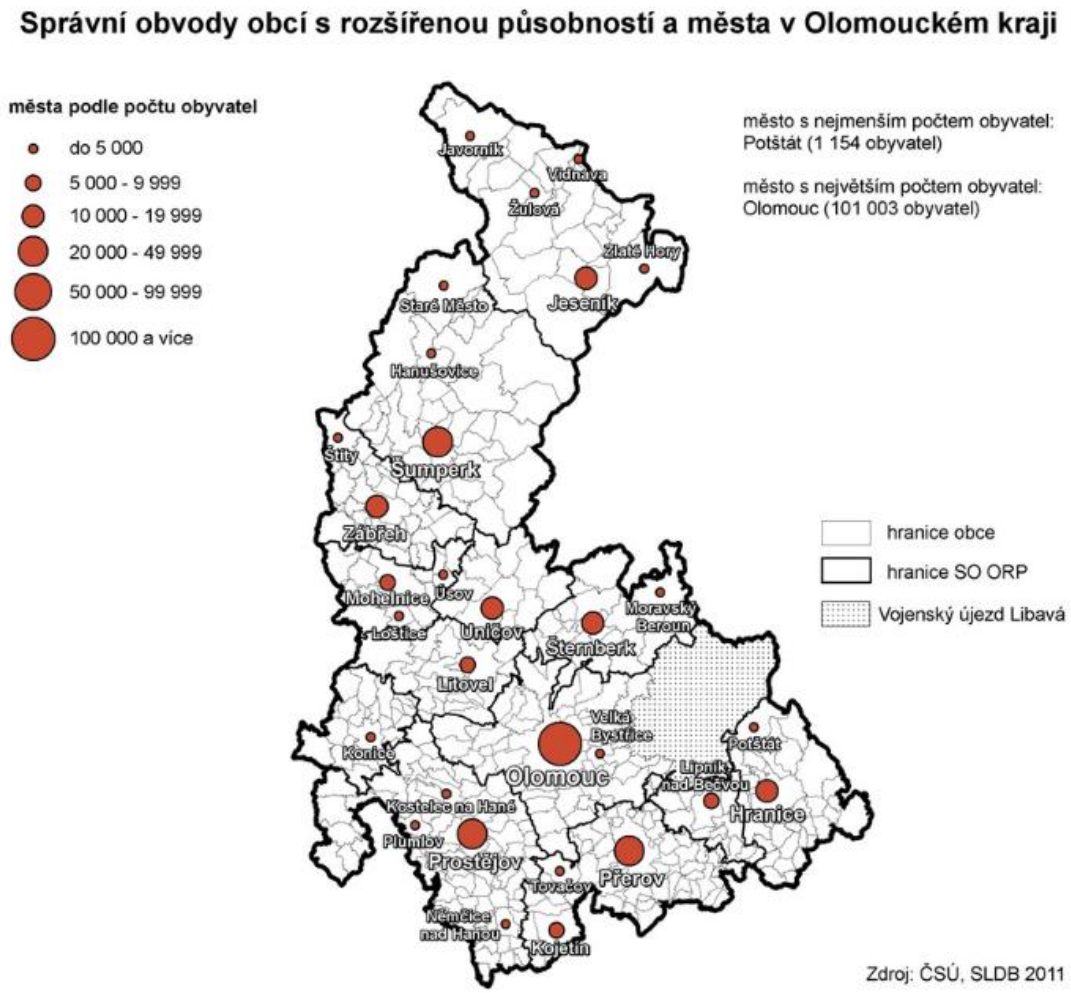

Na tomto místě je důležité připomenout kapitolu č. 2 této diplomové práce, ve které byly uvedeny příklady kompetencí, které z okresních úřadů přešly na krajské úřady. Těchto kompetencí nebylo málo. Lze se domnívat, že každý průměrný občan by měl zájem na tom, aby mohl svá práva i povinnosti řešit pokud možno co nejjednodušeji. Pod takový požadavek jistě spadá i to, aby mu byl daný úřad blízko. Je evidentní, že např. po zrušení okresního úřadu ve městě Jeseník, ale třeba i Šumperk, je dostupnost krajského úřadu v Olomouci pro občana z těchto lokalit horší, neboť vzdálenost k již zmíněnému okresu Jeseník je mnohem větší, než pro okresy Prostějov nebo Přerov. K této argumentační linii se vztahuje i další mapa.[185]

[185]Český statistický úřad. *Geografická mapa Olomouckého kraje* [online]. Mapy a kartogramy, Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513m202.jpg/c250ace8-40bc-4e99-bcea-4950b3ca8b44?version=1.1&t=1427885816943

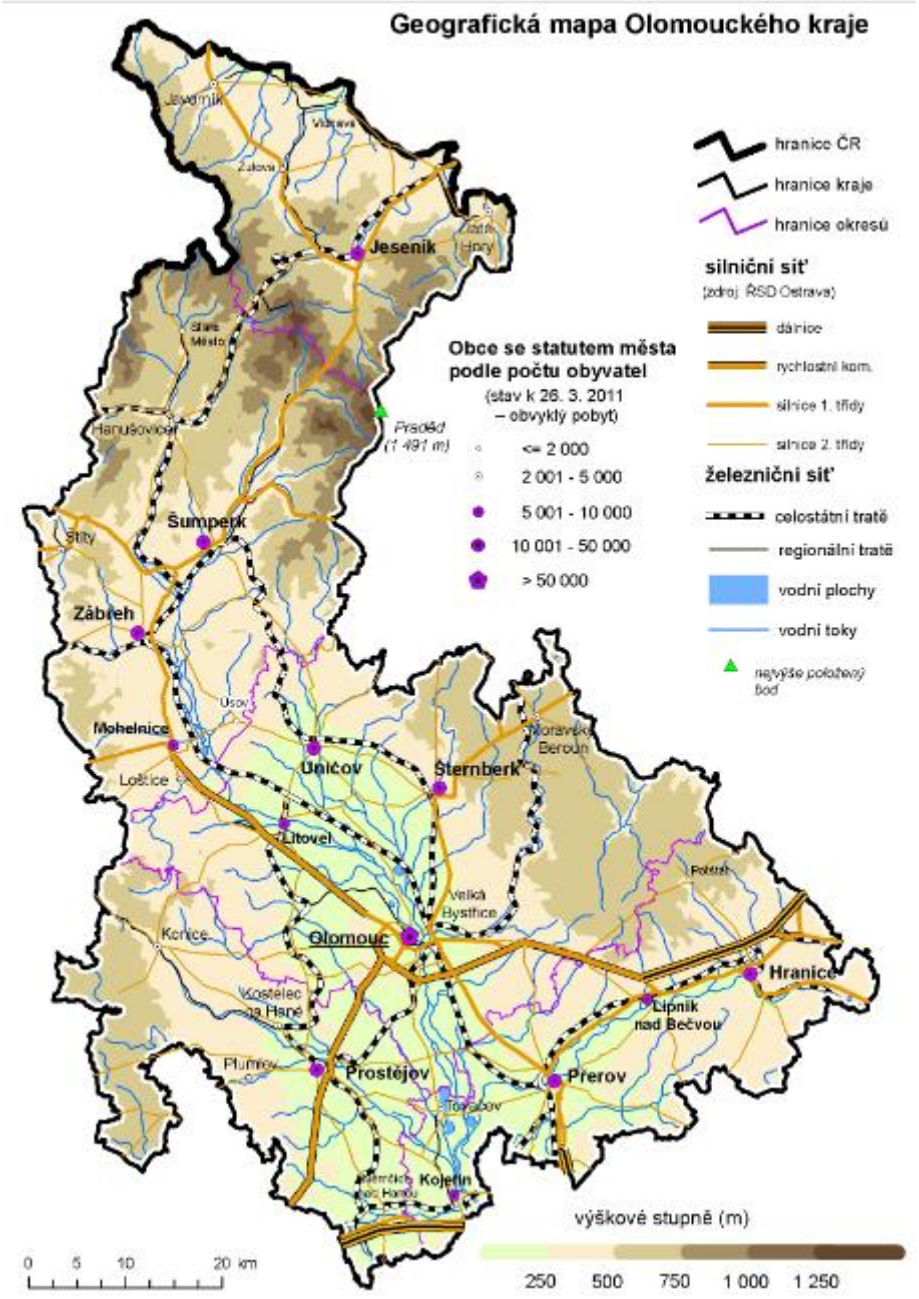

Představme si pro příklad situaci občana z obce Bílá voda, ležící u města Javorník, asi 3 km od polských hranic, v okrese Jeseník. Tento člověk mohl dříve vyřídit své záležitosti se státem na okresním úřadě v Jeseníku. Poslézebylo,a je dodnes, mnoho věcí, které musel vyřídit až na krajském úřadě v Olomouci. Pro člověka, který ať už má či nemá vlastní dopravní prostředek, je toto prodloužení cesty náročné, nákladné a časově tíživé. Zároveň hustota silničních či železničních spojení byla v severní části kraje omezenější než v okresech Prostějov, Olomouc a Přerov. Lze tedy říci, že zrušením okresních úřadů se stát v této rovině výrazně občanům vzdálil.

Sčítání v roce 2021 pak přineslo poslední známé výsledky. V Olomouckém kraji bylo 619 788 obyvatel, z toho pak 317 949 ekonomicky aktivních[186]. Rozdělena do jednotlivých okresů vychází čísla následovně:

okres	počet obyvatel	z toho ekonomicky aktivních
Jeseník	35 471	17 438
Olomouc	237 291	125 593
Prostějov	106 358	53 768
Přerov	124 129	63 267
Šumperk	116 539	57 883

Srovnáme-li výsledky na začátku zkoumání, tedy ty z roku 2001 a nynější, máme jasný důkaz o postupném strmém vylidňování okresu Jeseník. Přestože se tento problém během posledních 20 let týká celého Olomouckého kraje, okres Olomouc je jediným, kterému naopak obyvatelé přibyli, a to jak obecně, tak i v oblasti ekonomicky aktivních. Pokles zaznamenaly i okresy Šumperk a Přerov, u obyvatel obecně o více jak 10 tisíc, u ekonomicky aktivních pak o 5 tisíc obyvatel. Jediný okres Prostějov zůstal během 20 let takřka beze změny.

Ač mohou být příčiny viditelné urbanizace do Olomouce a jejího okolí různé, domnívám se, že jednou z hlavních je mimo jiné oddálení státní správy od běžného občana. Věřím, že v obecné rovině lze usoudit, jak již bylo výše naznačeno, že Olomouc je daleko pro občany žijící v okrese Šumperk a zejména pro ty v okrese Jeseník. Pro dokreslení situace předkládám mapu ČSÚ o hustotě obyvatelstva k 1. 1. 2022.[187]

[186]Český statistický úřad. *Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a podle velikostních skupin obcí, okresů a správních obvodů ORP - Olomoucký kraj.* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=ZV21KR009&pvokc=100&pvoch=3123

[187]Český statistický úřad. *Města v Olomouckém kraji podle velikosti* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/213544418/17039823mm.png/c01908cd-e54c-495e-bcfd-6df0fd5e7c25?version=1.0&t=1687170461593

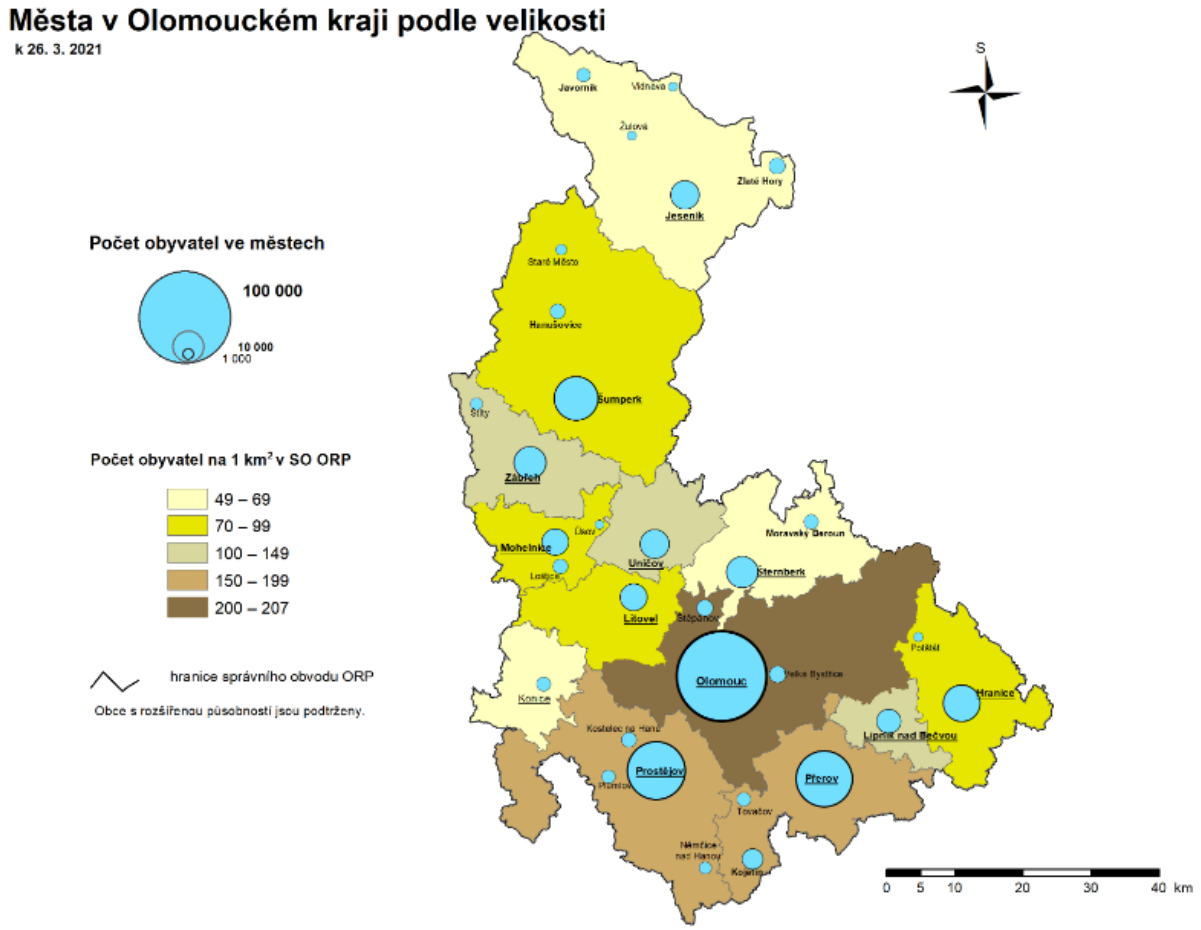

Jak vidno, osídlení okolo města Olomouc nemá v Olomouckém kraji obdoby u žádného jiného okresního města, přestože osídlení okolí okresních měst Prostějov a Přerov rovněž nejsou zanedbatelná. Hustota obyvatel v okrese Jeseník je však naproti tomu velmi nízká.

Pro ilustraci poslouží i jiné znázornění, a sice mapa zachycující změnu hustoty obyvatel mezi lety 2011 a 2021. Hodnoty uváděné v tabulkách se shodují s barevným vyznačením Olomouckého kraje.[188]Speciálně je pak v této mapě vyznačen okres Jeseník. Změny můžeme porovnat i u jednotlivých obcí Olomouckého kraje.[189] I zde jsou důkazy o postupném vysídlování okresu Jeseník.

[188]Český statistický úřad. *Změna počtu obyvatel mezi sčítáními 2011 a 2021 podle správních obvodů ORP a krajů* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/213544434/zvsldb23k01.jpg/9497160f-a19b-4aeb-9c1a-91efa4c1e1d1?version=1.3&t=1687411744587

[189]Český statistický úřad – Krajská správa ČSÚ v Olomouci. *Přírůstek (úbytek) počtu obyvatel podle obcí v Olomouckém kraji v letech 2017-2021* [online]. Obyvatelstvo, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/165004693/33009622k02.png/c0938c36-1bb3-4f38-b465-fce167a8459f?version=1.0&t=1670914910568

Změna počtu obyvatel mezi sčítáními 2011 a 2021 podle správních obvodů ORP a krajů

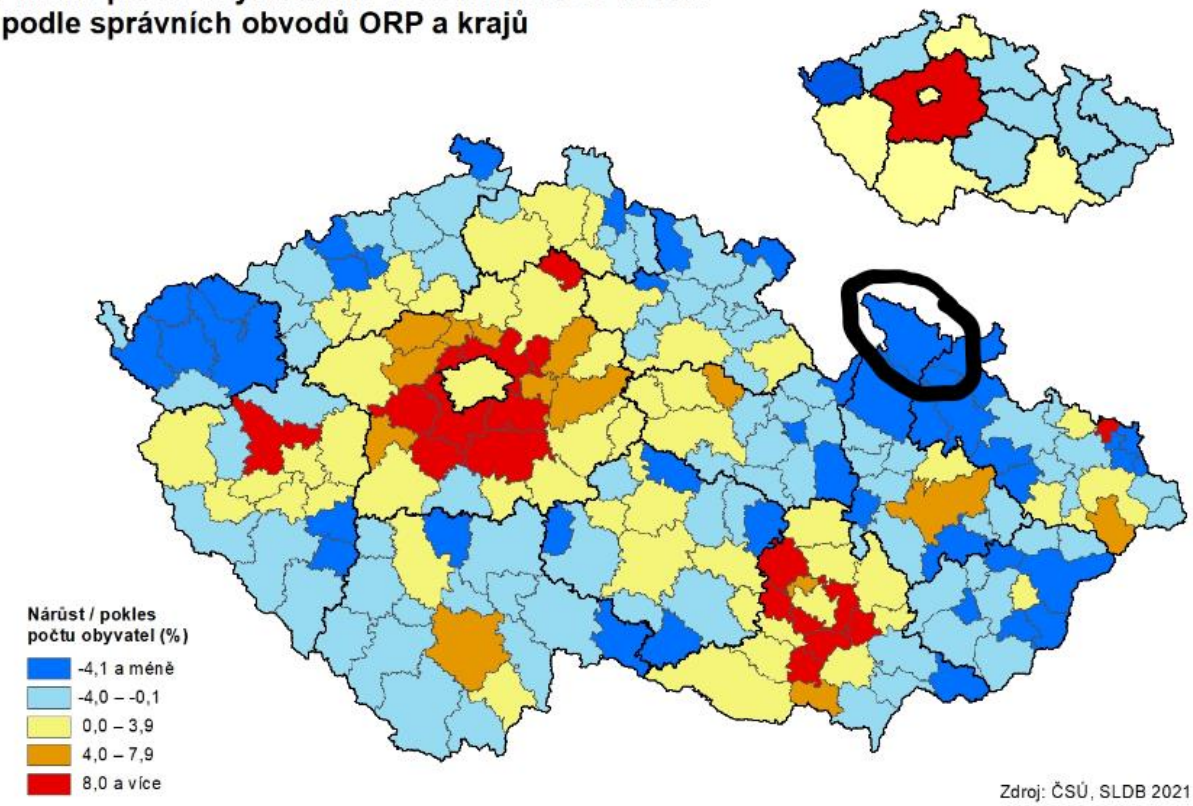

2. Přírůstek (úbytek) počtu obyvatel stěhováním podle obcí v Olomouckém kraji v letech 2017–2021
Net migration by municipality in the Olomoucký *Region in 2017–2021*

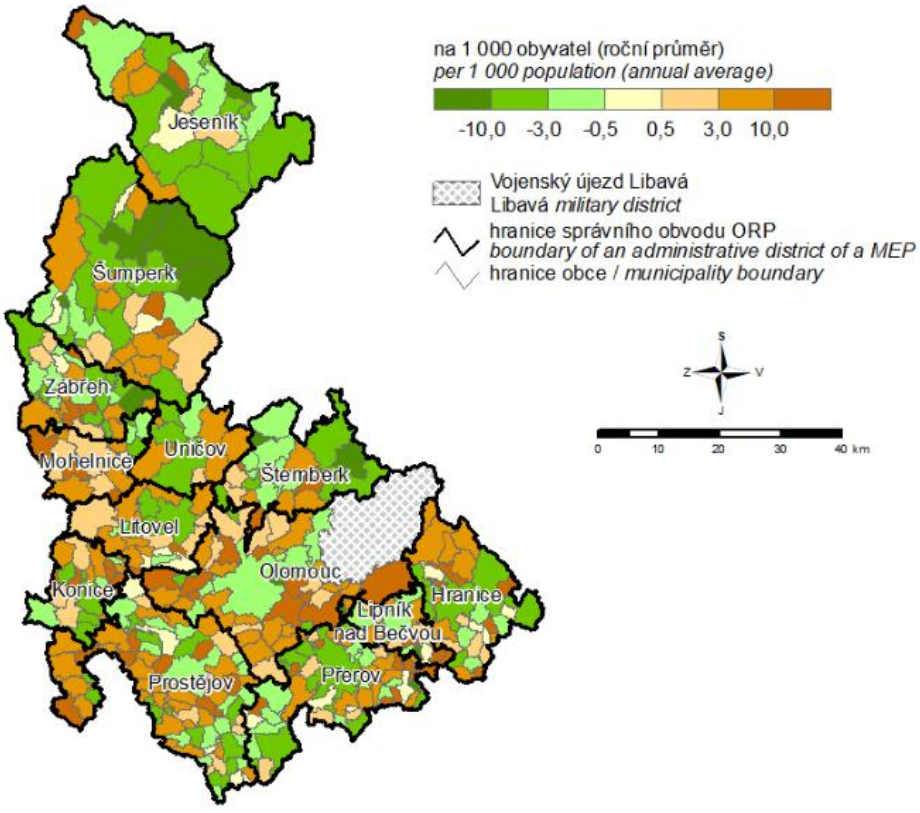

Výše jsem v této práci popisoval geografickou vzdálenost Olomouce od okresu Jeseník a podpořil jsem tuto argumentaci geografickou mapou Olomouckého kraje se stavem z roku 2011. Pro srovnání níže předkládám mapu stavu k 1. 1. 2022.[190]

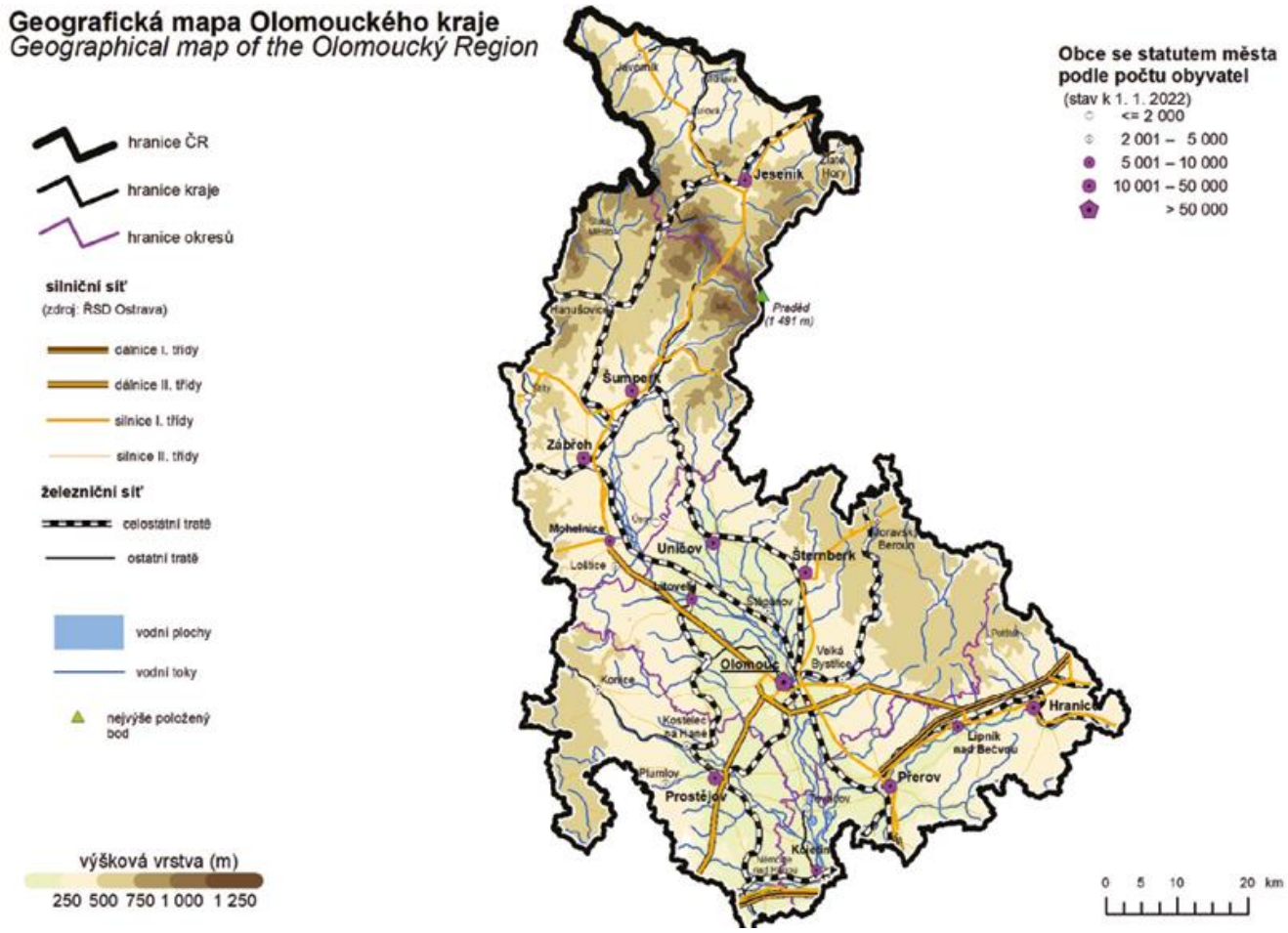

Při pohledu na geografickou mapu kraje z roku 2011 a 2022 nalezneme pouze jeden větší rozdíl. Tím je dostavba úseku dálnice I. třídy od Lipníku nad Bečvou do Přerova. V severní části kraje nedošlo za celých 10 let k žádné výrazné změně z pohledu dopravy, která by Olomouc, jakožto sídlo krajského úřadu lépe přiblížila odstrčeným regionům. Dálnice II. třídy vede z Olomouce pouze do Mohelnice a dále pokračují pouze silnice I. třídy. Přestože je Šumperk na mapě na špici železniční provázanosti, je k Jeseníku jedinou bránou, která tento okres spojuje se zbytkem kraje. Zde se tedy nabízí myšlenka, zda již dávno nemohl být v provozu tunel pod Červenohorským sedlem. Bohužel, přestože podle původních plánů

[190]Český statistický úřad. *Geografická mapa Olomouckého kraje* [online]. Statistická ročenka Olomouckého kraje - 2022, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/165004693/33009622m1.png/208aa41c-5825-49d4-b76c-97c1199824f4?version=1.0&t=1670914907997

měl být otevřen již v roce 2007, realita je dnes stále jiná.[191] Důležité je však připomenout, že i když by tato stavba byla zrealizována, krajský úřad se dopravně může vyloučeným lokalitám přiblížit, institucionálně však stát zůstane od obcí a prostých občanů vzdálen.

Z toho důvodu lze logicky usoudit, že urbanizace do Olomouce a jejího okolí je prakticky očekávaným jevem, neboť takto mají obyvatelé kraje ve své blízkosti jak úřad obce s rozšířenou působností, tak i krajský úřad. Myslím si však, že stát by tu měl být pro lidi a ne lidé pro stát. Zde je vidět přesný opak, neboť stát se lidem vzdálil a oni se teď stěhují za ním.

[191]KRŇÁVEK, Pavel. *Tunelem pod Sedlem měly už deset let jezdit auta. Zbyl z něj pouhý sen.* [online]. OLOMOUCKÝ deník.cz, 23. 8. 2017 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/tunelem-pod-sedlem-mely-uz-deset-let-jezdit-auta-zbyl-z-nej-pouhy-sen-20170823.html

Závěr

Shrnu-li získané poznatky ze zkoumání teoretické i praktické stránky zrušení okresních úřadů, jsem schopen odpovědět na tři výzkumné otázky, které byly položeny v úvodu této práce.

1. Jaké přínosy mělo zrušení okresní státní správy v ČR?

Přínosy lze hledat velmi těžko. Z hlediska správní vědy je dobře, že se uvažovalo nad tím, jaká by správa měla být, nicméně samotná realizace nemusí splnit kýžená očekávání. Zvláště pak, je-li tak významná proměna správního práva, organizace státu a samosprávy učiněna náhlým, nedomyšleným způsobem.

2. Jaké negativní dopady v oblasti veřejné správy mělo zrušení okresní státní správy v ČR?

Negativ se dá najít mnoho. Celá koncepce reformy veřejné správy byla nedomyšleným hybatelem našich každodenních životů i životaschopnosti celého státu. Zrušením těchto institucí došlo k oddálení státní správy (a tedy státu samotného) od jednotlivých občanů. Namísto fungujících center moci byla vytvořena nová, která nemají v historii českého správního práva a organizace státu obdoby a zkušenosti z praxe.

Bylo potlačeno hlavní učení správní vědy o obcích. Porušilo se, že obec má být zaprvé jednotkou samosprávy, nikoliv státní správy. Vlivem přenesené působnosti je díky neustálým přenosům kompetencí zákony na obce potlačována jejich původní myšlenka bytí.

Nastala paradoxní situace, kdy zákon tvoří územní jednotku bez mocenského ekvivalentu, což je v rozporu s logikou teorie vládnutí. Zároveň se stát v nedávných krizových situacích na okresy spoléhal.

Stranou nelze ponechat ani markantní navýšení objemu veřejných financí, které stát ročně vynakládá na udržení této formy modelu státní správy. Výdaje exponenciálně narůstají, a přestože jednotlivé vlády mluví o zmenšování stavu úředníků, není jednoduché to realizovat. Územní státní správa je v rukou samosprávných celků, na které jsou novými právními předpisy nabalovány další kompetence. Aby obce a kraje zvládaly své úkoly ze státní správy plynoucí a zároveň mohly řešit své vlastní záležitosti, logicky vzato potřebují další úředníky, mezi které množství agendy rozprostřou. To s sebou přináší každým rokem opět další nutné navýšení výdajů ze strany státního rozpočtu, což je v rozporu se snahami vlády v dnešní době šetřit.

3. Převažují v celkovém kontextu přínosy zrušení okresů nad zátěží pro aparát veřejné správy?

Ne, nepřevažují, ve vysoké míře. Navíc, z ekonomického hlediska je do budoucna takový systém neudržitelný. Bohužel dosud nebylo nalezeno řešení, které by absenci okresních úřadů dokázalo plně nahradit. Je však jisté, že je třeba toto řešení nalézt. Doba pandemie COVID-19 ukázala, jak zkostnatělý státní aparát je a i přes obrovské množství úředníků není schopen pružně reagovat na krizové situace.

Všechny výše uvedené poznatky mne proto přivedly k názoru, že zrušení okresních úřadů bylo velkou chybou a krokem zpět v rozvoji organizace našeho státu a správního aparátu. Došlo k porušení zavedených pravidel, která fungovala na velmi dobré bázi, kdy byl stát svým občanům nablízku.

20 let je doba dosti dlouhá na to, abychom byli schopni zhodnotit, zdali reforma veřejné správy dopadla dobře a přinesla očekávané výsledky. Jsem toho názoru, že reforma výsledky nejen že nepřinesla, nýbrž se stále nachází v nedokonané fázi.

Zrušení okresních úřadů ukázalo na jednu z možných příčin brzdění rozvoje naší země. Zdravý a funkce-schopný stát se pozná dle pružnosti svých úřadů. Náš stát bohužel pružný není. Svou moc pustil z rukou a dal ji do ruky krajům a obcím, které tato moc nejen tíží, ale zejména obce o ni ani nestojí, neboť jsou to celky ryze samosprávné a moc, která jim byla předána, sice navenek láká, avšak ve skutečnosti brzdí jejich vlastní prosperitu. Brzdí ji nejen přebytečnou byrokracií, ale též politikařením, které je s mocí spojeno. Politika si bohužel nenechá nikdy vysvětlit, že státní moc k samosprávě nepatří, dokud ji má vedle sebe.

Je tedy třeba oddělit samosprávu od státní správy, aby si politika uvědomila své hranice. Neboť první byl stát, až poté se zrodila politika. Tuto rovnici je třeba dodržovat. Jedině tak zavládne v naší zemi řád, předvídatelnost a právní jistota.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- JANÁK, Jan a kol. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005
- JIRÁSEK, Jiří a kol. *Ústavní základy organizace státu*. Praha: Leges, 2013
- KADLECOVÁ, Marta a kol. *Československé dějiny státu a práva (1918 - 1945)*. Brno: Doplněk, 1991
- KLÍMA, Karel a kol. *Státověda*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011
- KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj československého práva 1945-1989*. Praha: Linde Praha, 2008
- MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. vydání. Praha: LINDE PRAHA, 2003
- MALÝ, Karel, SIVÁK, Florian. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. 2. vydání. Jinočany: H&H, 1993
- PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 8. doplněné a aktualizované vydání. Brno - Plzeň: Doplněk a Aleš Čeněk, 2012
- SVOBODA, Karel a kol. *Zákony o územní samosprávě (texty zákonů s výkladem).* Praha: EUROUNION Praha s.r.o., 2003
- VOJÁČEK, Ladislav a kol. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008
- VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel. *České právní dějiny do roku 1945*. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing, 2007

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého
- Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu, ve znění novely 320/2002 Sb.
- Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 308/2006 Sb.
- Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- Zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě
- Zákon č. 62/1988 Sb., o geologických pracích
- Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení)
- Zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd
- Zákon č. 425/1990 Sb., o okresních úřadech, úpravě jejich působnosti a o některých dalších opatřeních s tím souvisejících

- Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělského majetku
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 10/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1993, o změně a doplnění některých zákonů České národní rady a některých dalších předpisů
- Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- Zákon č. 331/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1994 a o změně a doplnění některých zákonů
- Zákon č. 268/1994 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1995
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon)
- Zákon č. 305/1995 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1996
- Zákon č. 147/1996 Sb., o rostlinolékařské péči a změnách některých zákonů, ve znění novely č. 79/2004 Sb.
- Zákon č. 315/1996 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1997
- Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o doplnění některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 348/1997 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1998
- Zákon č. 22/1999 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1999
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky
- Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 58/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2000
- Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů (obecní zřízení)
- Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů (krajské zřízení)
- Zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel)
- Zákon č. 147/2000 Sb., o okresních úřadech
- Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)
- Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů
- Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy a o změně některých souvisejících zákonů
- Zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu)
- Zákon č. 491/2000 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2001
- Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- Zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů,
- Zákon č. 274/2001 Sb., o vodovodech a kanalizacích pro veřejnou potřebu a o změně některých zákonů (zákon o vodovodech a kanalizacích)
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole)
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti
- Zákon č. 490/2001 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2002
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
- Zákon č. 314/2002 Sb., o stanovení obcí s pověřeným obecním úřadem, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 320/2002 Sb., o změně a zrušení některých zákonů v souvislosti s ukončením činnosti okresních úřadů
- Zákon č. 579/2002 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2003
- Zákon č. 457/2003 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2004
- Zákon č. 675/2004 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2005
- Zákon č. 543/2005 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2006
- Zákon č. 622/2006 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2007
- Zákon č. 360/2007 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2008
- Zákon č. 475/2008 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2009
- Zákon č. 487/2009 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2010
- Zákon č. 433/2010 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2011
- Zákon č. 455/2011 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2012
- Zákon č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013
- Zákon č. 475/2013 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2014 a o změně zákona č. 504/2012 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2013, ve znění zákona č. 258/2013 Sb.
- Zákon č. 345/2014 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2015
- Zákon č. 400/2015 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2016
- Zákon č. 457/2016 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2017
- Zákon č. 474/2017 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2018
- Zákon č. 336/2018 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2019
- Zákon č. 355/2019 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2020
- Zákon č. 51/2020 Sb., o územně správním členění státu a o změně souvisejících zákonů (zákon o územně správním členění státu)
- Zákon č. 600/2020 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2021

- Zákon č. 57/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2022
- Zákon č. 449/2022 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2023

Podzákonné právní předpisy

- Usnesení vlády č. 113/2021 Sb., o přijetí krizového opatření
- Vyhláška ministerstva vnitra č. 388/2002 Sb., o stanovení správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, ve znění zákona č. 388/2015 Sb.
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku

Důvodové zprávy

- Důvodová zpráva k zákonu č. 314/2002 Sb.

Internetová stránka

- Vládní návrh zákona o státním rozpočtu pro rok 2024. Dostupné z:https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=9&ct=549&ct1=0
- VENTURA, Tomáš. *Vláda vyhlásila stav nouze, lidé nesmí do lesů* [online]. iDNES.cz, 24. ledna 2007. [cit. 29. srpna 2023]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/vlada-vyhlasila-stav-nouze-lide-nesmi-do-lesu.A070124_132918_ekonomika_ven
- TRIADA, spol. s. r. o. *Jak to vidí zkušení starostové, starostky a jeden primátor* [online]. Deník veřejné správy, 21. 10. 2014 [cit. 2023-09-15]. Dostupné z: https://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6672683
- KRŇÁVEK, Pavel. *Tunelem pod Sedlem měly už deset let jezdit auta. Zbyl z něj pouhý sen.* [online]. OLOMOUCKÝ deník.cz, 23. 8. 2017 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/tunelem-pod-sedlem-mely-uz-deset-let-jezdit-auta-zbyl-z-nej-pouhy-sen-20170823.html

Ucelený dokument publikovaný na internetu

- Český statistický úřad. *Základní informace o okresech a krajích* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, 2001 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/e-4107-03.pdf/4d6ed94d-d694-41c0-beeb-a350b073fe48?version=1.0
- Český statistický úřad. *Srovnání okresů Olomouckého kraje* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513t2.pdf/48dfc6d8-d402-488f-ae18-3c85643514ac?version=1.0

- Český statistický úřad. *Obyvatelstvo* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, 2001 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11308/23212108/e-4104-02.pdf/ab2727ec-7d8d-4b13-8b8a-8f0429183032?version=1.0
- Český statistický úřad. *Srovnání okresů Olomouckého kraje* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513t2.pdf/48dfc6d8-d402-488f-ae18-3c85643514ac?version=1.0
- Český statistický úřad. *Sídelní struktura a způsob bydlení* [online]. Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513_2.pdf/87b352c7-5fce-427e-9eb7-99fab95e339c?version=1.0
- Český statistický úřad. *Správní obvody obcí s rozšířenou působností a města v Olomouckém kraji* [online]. Mapy a kartogramy, Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513m203.jpg/b9e15bab-db97-4e7f-a9e6-be3db04ed7b9?version=1.1&t=1427885817154
- Český statistický úřad. *Geografická mapa Olomouckého kraje* [online]. Mapy a kartogramy, Sčítání lidu, domů a bytů – Olomoucký kraj – analýza výsledků, 2011, 2011 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20533780/71413513m202.jpg/c250ace8-40bc-4e99-bcea-4950b3ca8b44?version=1.1&t=1427885816943
- Český statistický úřad. *Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity, pohlaví a podle velikostních skupin obcí, okresů a správních obvodů ORP - Olomoucký kraj.* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&z=T&f=TABULKA&pvo=ZV21KR009&pvokc=100&pvoch=3123
- Český statistický úřad. *Města v Olomouckém kraji podle velikosti* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/213544418/17039823mm.png/c01908cd-e54c-495e-bcfd-6df0fd5e7c25?version=1.0&t=1687170461593
- Český statistický úřad. *Změna počtu obyvatel mezi sčítáními 2011 a 2021 podle správních obvodů ORP a krajů* [online]. Základní výsledky Sčítání lidu, domů a bytů - Olomoucký kraj – 2021, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/213544434/zvsldb23k01.jpg/9497160f-a19b-4aeb-9c1a-91efa4c1e1d1?version=1.3&t=1687411744587
- Český statistický úřad – Krajská správa ČSÚ v Olomouci. *Přírůstek (úbytek) počtu obyvatel podle obcí v Olomouckém kraji v letech 2017-2021* [online]. Obyvatelstvo, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/165004693/33009622k02.png/c0938c36-1bb3-4f38-b465-fce167a8459f?version=1.0&t=1670914910568

- Český statistický úřad. *Geografická mapa Olomouckého kraje* [online]. Statistická ročenka Olomouckého kraje - 2022, 2021 [cit. 2023-09-18]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/165004693/33009622m1.png/208aa41c-5825-49d4-b76c-97c1199824f4?version=1.0&t=1670914907997

Shrnutí (Abstract)

Diplomová práce pojednává o okresní státní správě v České republice. Zabývá se počátky jejího vzniku, připomíná její vývoj a ukončení. V publikaci je rovněž přiblížen nový model, a sice smíšená veřejná správa, kdy státní správu od okresních úřadů převzaly obecní a krajské úřady v přenesené působnosti.

Pro přiblížení jsou uvedeny příklady kompetencí okresních úřadů z jednotlivých oblastí správního práva, s tím, na které úřady přešly. Práce obsahuje exkurs do nového zákona o územně správním členění státu.

Na závěr jsou uvedeny postřehy z praxe osobami se zkušenostmi ze státní správy a přiblížena menší studie ohledně důsledků zrušení okresních úřadů na území Olomouckého kraje.

The diploma thesis deals with district state administration in the Czech Republic. It deals with the beginnings of its creation, recalls its development and termination. The publication also describes a new model, namely mixed public administration, where state administration has been taken over from district authorities by municipal and regional authorities with delegated powers.

For approximation, examples of the competences of district authorities from individual areas of administrative law are given, along with which authorities have switched to them. The thesis contains an excursion into the new Act on the Territorial Administrative Division of the State.

At the end, observations from practice by people with experience in state administration are presented and a smaller study regarding the consequences of the abolition of district offices in the territory of the Olomouc Region is presented.

Seznam klíčových slov (List ofkeywords)

okresní státní správa
okresní úřad
Olomoucký kraj
krajský úřad
obec s pověřeným obecním úřadem
obec s rozšířenou působností
kompetence

district state administration
district office
Olomouc region
Regional office
municipality with authorized municipal office
municipality with extended scope
competence